

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KOMUNIKACE A VÝCHOVNÁ PRÁCE SE ZNEVÝHODNĚNÝMI DĚTMI

Metodický manuál pro pedagogické pracovníky, vychovatele a další pracovníky v zařízeních sociální pomoci

Manuál se zabývá problematikou sociálně
znevýhodněných dětí předškolního a školního věku

Kniha byla vytvořena v rámci projektu Podpora procesu edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a osob, kteří se na této edukaci podílejí. Projekt byl podpořen Evropskou unií, státním rozpočtem ČR a Středočeským krajem, jeho realizátorem byla Farní Charita Starý Knín.

Praha, 2013

Úvodem

Manuál, který držíte v ruce, vznikl v neuvěřitelně krátké době. Projekt Farní charity Starý Knín, do kterého se zapojilo přes 250 žáků škol na Dobříšsku, děti i rodiče Azylového domu sv.Ludmily v Mokrovratech, a učitelé okolních škol, trval pouhých pět měsíců, přesto jsme se pokusili v tomto čase sepsat a nabídnout naši zkušenost.

Problematika sociálně znevýhodněných dětí je a bude téma věčné. Myslím, že pedagogům a dalším pracovníkům jsou potřeby těchto dětí vcelku známy. Stejně tak známe i potřeby rodičů, kteří se nacházejí v náročné životní situaci. Učitelé potřebují ke své práci spolupracovat s rodinou a dobře vědí, jak náročná komunikace s rodičem může někdy nastat.

Mohu potvrdit, že jsme „dobrymi radami“, jak s rodiči dětí v nelehké situaci hovořit, šetřili. Namísto toho nabízíme vhled do situace dětí a rodin v azylu formou rozhovoru s vedoucí zařízení a zkušenosti sociální pracovnice. Další část se ještě více věnuje konkrétní činnosti s dětmi, nabízíme popis her a programů pro posílení pozitivních vztahů, lektorky – knihovnice zpracovaly přehled vhodných knížek pro inkluzivní práci.

Obsah:

<i>Děti v azylovém domě.....</i>	<i>4</i>
<i>Dobrá praxe - aktivity s dětmi.....</i>	<i>15</i>
<i>Zkušenost s rodiči.....</i>	<i>22</i>
<i>Program se školní třídou.....</i>	<i>27</i>
<i>Knihy jako inspirace.....</i>	<i>41</i>
<i>Obrazová příloha.....</i>	<i>49</i>

Děti v azylovém domě

„Děti jsou jako houby, které do sebe vstřebávají všechno, co slyší,“

říká vedoucí azylového domu v Mokrovratech u Dobříše Noemi Trojanová.

Na zkušenosti s dětskými klienty a spolupráci se školami se ptá Ondřej Bárta, pedagog a psychoterapeut.

/rozhovor/

V deseti letech uvaří oběd a přebalí dítě, představivost a sebeovládání chybí

O: „Daly by se porovnat na základě vašich zkušeností školní a předškolní děti v azylovém domě s dětmi vlastními, s běžnou populací? V čem jsou potřeby dětí z azylových domů jiné, v čem jsou zvláštní, případně v čem se odlišují, pokud tedy vůbec v něčem?“

N: „Myslím si, že je nejdříve potřeba uvažovat o tom, z jakých příčin ty rodiny do azylových domů přicházejí. Existuje malinká skupina rodin, co do azylového domu přichází, u nichž jsou zřejmé objektivní podmínky, to znamená, že nemají kde bydlet, a to jsou většinou rodiny, které přicházejí s velmi malými dětmi. Na těch dětech je ovšem vidět, že se jim rodiče věnují, že to jsou lidi, kteří nemají bydlení, ale dětem se věnují dobře, a i z tohoto důvodu v azylovém domě nesetrvávají moc dlouho. Pak je tu skupinka podstatně větší, to jsou rodiny, co mají sociální problém, žijí na okraji, a myslím si, že jejich rodiče jsou tak zavaleni svými problémy, že děti jsou takovými přívěsky, těmto dětem se ti rodiče moc

nevěnují, z čehož vyplývá, že ty děti nemají uspokojeny základní potřeby, takže si o ně samy říkají, a když je někdo vidí třeba v autobuse, tak se o nich vyjadřuje, že to jsou rozjívené děti, nevychované apod. Abych to shrnula, tyto děti nemají základní sociální dovednosti – to znamená, že nemají hygienické návyky, neumí základní věci, např. v 5 letech nerozeznávají barvy, neumí si zavázat tkaničky, neumí se v podstatě ani obléct. To jsou ty děti předškolní. U školních dětí existují další podskupiny.“

O: „*Rozumím. Mladší, starší žáci.*“

N: „Ano, ale teď mám na mysli jednoho konkrétního chlapečka, který tam právě je. Myslím, že je zajímavé a je to takový znak těch rodin cestujících po azylových domech, rodin ze špatného socio-kulturního prostředí, že pokud rodina má více dětí, tak to nejstarší dítě, ať je to chlapec nebo dívka, se v určitém ohledu chová jako dospělí. Moji kolegové s oblibou říkají, že jim rodiče vzali dětství, že to jsou takové ty děti, které musí se vším pomáhat. V 10 letech umí přebalit dítě, udělat sunar, upéct buchtu, uvařit oběd a je na ně uvalena veškerá zodpovědnost za své chování. To znamená, že ráno se musí sám probudit do školy, stihnout autobus, předtím si ještě musí udělat snídani a připravit večeři, ale zároveň má i zodpovědnost za chování dalších sourozenců.“

O: „*Kdybychom ještě zůstali u problematiky azylového domu, konkrétně u podpory školní a předškolní práce a docházky pracovníků přímo k vám. Jak vy tam pomáháte, jak tam můžete být užiteční po tu dobu, co tam jsou oni.*“

N: „Díky tomu, že nezprostředkováváme jenom ubytování, ale máme zaregistrovány ještě sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, tak si myslím, že si můžeme dovolit o ty děti pečovat, dávat jim trošku víc péče. Zaměstnáváme třeba speciálního pedagoga, se kterým když už nic jiného, tak alespoň konzultujeme potřeby dítěte. On pak ve výsledku řekne, na čem by se mělo ještě zapracovat. V rámci našich možností se potom dětem dále věnujeme. To znamená, že se snažíme motivovat rodiče k tomu, aby děti učili základním hygienickým potřebám, aby děti neměly ve 3 letech plínky. Sociální pracovníce je motivuje k tomu, aby se dodržovaly určité zásady, aby by se nenarušil rytmus dne.“

Když to jsou děti předškolní, tvořivě si s nimi hrajeme a v rámci těch různých aktivit, např. ergoterapie, se ergoterapeut snaží ukázat rodičům jak k práci, ale i k zábavě děti přizvat, jak se dají děti vychovávat a učit něčemu novému při úplně běžných činnostech – třeba při skládání prádla se učí barvy apod. Myslím si, že tohle je docela úspěšné. Máme pravidelně několik kroužků, jeden z nich je výtvarný, a já jsem moc ráda, že ho vede muž, že tam je zastoupen ten mužský prvek, který v některých rodinách chybí, když tam máme jen maminky

s dětmi. Je to na první pohled plachý člověk, ale má velkou autoritu, děti, jak holčičky, tak kluci ho milují, rádi za ním chodí a něco s ním tvoří a povídají si s ním. Pak máme kroužek knihovnický, kde si knihovnice s dětmi čtou, povídají si o přečteném, a myslím si, že zde sledují dvě věci. Jednak, aby se děti naučily soustředění, což se jim velmi daří, jsou vidět pokroky z prvního setkání, kdy děti vůbec netuší, že by se při čtení mohlo třeba taky v klidu sedět. Potom tam také sledují to, jak se vyvíjí jejich jazykové a řečové schopnosti, protože dětem rodiče moc nečtou. Ty naše děti mají strašně malou představivost, paradoxně se dívají pořád na televizi, kde je sice obrázků hodně, ale představivost samy nemají, takže toto považuji v naší práci s dětmi za velmi významný posun, že je tam tento čtenářský kroužek.

V osmi letech poprvé v lese

Máme rovněž výlety. Za prvé jsme byli s těmi rodinami celý den, takže nemohli skrývat to, co se i v azylovém domě nějakou dobu skrývat podaří. Mohli jsme je tam sami namotivovat, viděli jsme, jak se rodiče ke svým dětem chovají, mohli jsme o tom hovořit. Za druhé efekt těch výletů byl ten, že to byly poznávací zájezdy, hodně jsme je fotili a když se ukázali fotky, tak ještě děti s rodiči o tom diskutovali a bylo moc hezké pozorovat zpětně ty reakce, třeba po měsíci, kdy rodiče sami vzpomínali na to, jak to bylo hezké, že se mohli zúčastnit. Prostě že tam byli a sami vzpomínali na své dětství a v podstatě jako by předávali vlastní dojmy a vzpomínky, a to je další věc, která se v azylovém domě moc neděje, aby rodiče předávali nějaké dobré zkušenosti ze svého vlastního dětství. Myslím si, že všechno tohle vede k normálnímu přirozenému prožívání dětství. Nehledě na to, že i prvňáček je s námi občas poprvé v lese.

Důležité je jít po té podstatě, ptát se „proč“

O: *„Pojďme se teď zaměřit na ty, kterým by tahle příručka měla být užitečná, a to jsou především učitelé a učitelky základních a mateřských škol. Co byste mohla z vlastní zkušenosti doporučit učitelům pro komunikaci s dítětem z azylového domu, pro komunikaci s rodičem, která je také důležitá, případně dát nějaké rady pro „ošetření“ dítěte ve větším kolektivu dětí.“*

N: K tomu přístupu k dítěti, určitě mě napadají 2 věci. Snažit se odprostit od toho, odkud to dítě přichází, protože každý už nějakou tu zkušenost má, když přijde z azylového domu. Zkrátka se snažit strhnout tu nálepku a potom, jestliže přijde nějaký problém, ptát se, proč ten problém vůbec přišel, a to ještě dřív než se začne řešit.

O: Máte na mysli nějaký problém ve třídě? Např. že někdo někomu sní svačinu nebo shodí penál ze stolu, a než přijde trest, tak nejdříve zjistit, co se vlastně vůbec stalo?

N: Myslela jsem spíš závažnější věci, jako že třeba dítě nepřijde do školy nebo nemá splněný úkol. Nejdříve se ptát na to, proč to a to nesplnil nebo neudělal, než abych si rovnou řekla, že je to lajdák. Protože velmi častou jsou ty děti nucené sáhnout ke lži, ale neznamená to, že jsou to děti zlé, nebo z podstaty špatné. Velmi často spíš chrání před něčím matku nebo rodiče, a mnohokrát radši vezmou tu vinu na sebe. Myslím si, že důležité je jít po té podstatě, ptát se „proč“.

O: Ono to trochu navazuje na tu otázku, jak jsme mluvili o tom, že jsou nuceny starat se o sourozence nebo uvařit a pak samy na sebe nemají třeba tolik času a neudělají např. úkol.

N: Třeba, ale teď mě napadají horší případy, jako např. domácí násilí, kdy jsou u nás ubytované oběti domácího násilí. Nejsou zde ubytováni po nějakých jednorázových událostech, ale často po mnoha letech těžkého životního období. Ty matky mají tak strašně moc problémů, že se o děti téměř nestarají. Ty školní děti mají pak v těch osmi letech na sobě tolik naloženo, že si to nikdo neumí ani představit. Potom když ty jejich matky upadají do nějakých depresí, a jsou tam ještě malé děti, pro ně je přední opečovat matku a ty mladší, a pak teprve jít do školy. A k tomu nejsou vůbec motivovaní. Raději pak zůstanou doma a něco si vymyslí, čímž se dostávají do dalších problémů, do takové spirály.

O: Co může udělat učitel pro to, aby si získal důvěru, aby mu dítě řeklo o svém problému, který má, je to možné, děje se to, nebo dozvíte se to vůbec, že to dítě o tom např. samo začne mluvit?

N: Na to asi neumím úplně odpovědět, já si myslím, že to chce čas, navíc to dítě je každé jiné, ale mají asi jeden společný znak, že zatajují, že mají tu roušku před sebou dost neproniknutelnou, že to asi nechtějí říct. Bohužel i u nás se stává, že jsou sice rodiny pod dozorem, ale my tam s nimi nejsme, a ty děti jsou týrané, a já si nejsem úplně jistá, jestli je to na nich navenek vidět, my to už ale na základě svých zkušeností poznáme. Jsou to většinou děti, se kterými není problém kázeňský, spíš se jedná o děti, které se do kolektivu nezačlení.

Problém s cestováním rodin z místa na místo

Uvědomila jsem si už dost dávno, že naše děti mají velmi těžkou pozici v tom,

že pořád cestují. Když se jedná a rodiny těch cestovatelů po azylových domech, tak oni po půl roce mění školu, a když takový prvňáček během prvního roku třeba třikrát změni školu, někdy to je i dříve než po půl roce, tak je to samozřejmě problém, protože každá škola jede podle jiných osnov. A on ztratí chuť se učit, protože spoustu věcí neví, a tam je asi teda opravdu důležitý individuální přístup, možná i individuální plán, potřeba se dítěti velmi věnovat, protože ono za to nemůže. A velmi často se děje to, že se ta rodina přestěhuje z jednoho města do druhého, z jednoho azylového domu do druhého a děti pak týden, dva týdny, na základě zodpovědnosti rodičů a také míry jejich problémů, do školy vůbec nechodí, a tudíž tam jsou nejenom absence, ale i prodleva v té látce, a ty děti mají pak těžkou pozici vstupovat do další třídy, co se týče těch vědomostí, a ještě těžší to mají v tom, což si nikdo neuvědomuje, když během tří let sedmkrát změni školu, pořád znovu a znovu se začleňovat do nového kolektivu, zvykat si, a když už si konečně trochu zvyknou, musí zase opustit třídu, kterou měly třeba i rády. Mě nenapadá nějaké konkrétní doporučení, ale je třeba o tom alespoň usilovně přemýšlet.

O: *Zkrátka myslet na to, že to dítě nezažívá úspěch, protože má zameškáno, a že vstupuje opakovaně do nového kolektivu, do něhož se obtížně začleňuje.*

N: Jediné co mě napadá, je, že existuje dokumentace, takže se ví, odkud to dítě jde, ale jestli by někoho napadlo se zeptat a sledovat linii, odkud dítě přišlo, těžko říct. Myslím si, že spousta našich dětí je sváděno k šikaně a vím, že se to děje. Děti o tom mluví.

O: *„Myslíte teď obě strany z hlediska šikany, to znamená, že dítě z azylového domu se může ocitnout jak v roli oběti, tak v roli agresora?“*

N: „Teď jsem myslela v roli oběti, to je častější. Obecně je to tak, že azylové bydlení vyhledávají především rodiny, co mají menší děti, když ta matka je na mateřské dovolené a nechodí ještě do práce. Takže velmi často tam máme děti předškolní a mladšího školního věku. Na druhém stupni už děti v azylových domech jsou jenom výjimečně, teenageři už jsou spíše v jiných zařízeních.“

O: *„Takže varujete před šikanou, když bych to shrnul, zmiňovala jste i obezřetnost k tomu, co se vlastně od dítěte dozvídáme, protože zatajuje z důvodů, které byly řečeny. Nehodnotit dítě na základě povrchních informací nebo jen na základě projevů chování, toto chování má své příčiny a ty příčiny je možné zjistit.“*

N: Školní absence doporučuji řešit spíš s rodiči, než se samotnými dětmi. S rodiči je to ovšem problém. Proto se osvědčuje po té šestileté existenci azylového domu řešit problémy přímo přes azylový dům – konkrétně přes sociálního pracovníka nebo přes vedení azylového domu.

Rodiče potřebují také autority

O: *Pojďme tedy k těm rodičům. Co by se dalo škole doporučit právě v případě, že se něco kolem dítěte řeší, ať už je to absence, problémy v chování, zmíněná šikana, pomůcky, úkoly, cokoliv. Někáký konkrétní postup, doporučení, jak tyto problémové situace řešit. Co byste poradila např. učitelům? Jak může učitel reagovat, na koho se obrátit?*

N: Určitě na prvním místě s rodiči komunikovat a mluvit s nimi o těch problémech otevřeně, ale myslím si, že to v mnohých případech nepomůže.

O: *Jaká to má specifika? Učitel na základě svých vlastních zkušeností a odborných znalostí sám dobře ví, že má řešit problémy s rodiči. S těmi to ovšem může být ještě těžší než se samotnými dětmi.*

N: Chtěla jsem říct, že bych to přesto zkusila, a pak bych to řešila i přes pracovníky azylového domu. Nevím, jestli je to ponižující nebo ne, ale přece jenom funguje velmi dobře to, že oni ten azylový dům potřebují a mají zafixované to, že když budou „poslušní“, tak tam můžou zůstat.

Rodiče potřebují také autority. Myslím si, že ke škole a učitelům mají ze svého dětství vytvořený nějaký negativní vztah, protože sami prošli špatným dětstvím. Takže bych řekla, že ten trojúhelník škola – rodič – azylový dům je dobrý.

O: *To naznačuje, že komunikace s těmi rodiči je obtížná, protože mají ke škole, dokonce i k učitelům jistý odpor a mohou reagovat negativně, případně agresivně.*

N: V některých případech, když do toho vstoupí ten pracovník azylového domu a je prostředníkem jednou dvakrát, tak to pomůže v tom výše zmíněném trojúhelníku řešit... Je dobré, pokud nastanou velké problémy, ten azylový dům nevynechávat, a spíš se obrátit na psychologa nebo speciálního pedagoga. Řekla bych, že ti kteří v azylovém domě zůstanou, tak po nějaké době se určitý vztah důvěry vytvoří a tou autoritou se obvykle staneme pro ně my, takže si některé věci nechají v klidu vysvětlit. Máme na to vysvětlování také daleko více času, když tam s nimi jsme každý den, a také se dá ten přístup rodičů ke svým dětem a ke škole ovlivnit i v rámci naší sociální práce, v rámci našich individuálních plánů. Zdá se mi, že by to takto mohlo lépe fungovat než jenom směrem k rodičům.

Předporozumění odstraňuje předsudky

O: *Vy máte jednu tzv. spádovou školu, kam většina školních dětí směřuje z vašeho azylového domu. Kdybychom to zobecnili, tak v čem vidíte přínos pro dítě ze strany školy, krom toho výše zmíněného, co ještě škola může udělat, aby podpořila rodinu jako celek, to dítě samotné, případně celou rodinu? Třeba z hlediska odborné podpory.*

N: Nerozuměla jsem přesně otázce, ale teď mě ještě napadlo něco k dětskému kolektivu. Myslím, že učitel by pro to nově přichozí dítě z azylového domu, ale i pro ten už vytvořený kolektiv mohl udělat to, že by před příchodem nového žáka problematiku toho azylového bydlení nebo problematiku dětí ze sociálně slabých rodin nějak tomu kolektivu přiblížil a vysvětlil. Napadá mě to v souvislosti s těmi mokrovratskými dětmi (malá, venkovská škola, 1–5.ročník, 2 třídy), u nich je velmi znát, s jakým předporozuměním ty děti do té školy jdou. Mokrovraty jsou malá škola, malá vesnice, tudíž se tam všichni znají a k azylovému domu tam nemají nějaké předsudky. Takže ty děti už těmi předsudky netrpí.

O: *To se v té komunitě přenáší, to znamená, že když má předsudky veřejnost, obce, tak jsou předsudky i ve škole, v rodině a u ostatních žáků, a ta pozice toho dítěte je automaticky těžší. Mělo by se na to neustále myslet a průběžně se starat o navození přirozeného a bezpečného prostředí. Rozumím tomu dobře?*

N: Děti, když z azylového domu přichází, tak už tu nálepku taky mají, ale nemusely by ji mít, nebo by mohla být velmi rychle stržena, když by ten třídní učitel s dětmi o těch předsudcích mluvil. A napadá mě to, že do situace bezdomovectví není vůbec těžké se dostat, může se tam dostat skutečně kdokoli velmi rychle a dá se o tom docela dobře hovořit.

Každý příběh je živý a dá se do něho aktivně vstupovat

O: *Myslím, že to je přesně odpověď na tu moji otázku, co může udělat škola. Tak jedna věc je program pro tu třídu. To jsem měl konkrétně na mysli. Nevím, jestli tady je zkušenost s odborníky ve škole – výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, protože si můžeme představit azylové bydlení i ve větším městě, školu, kde tahle služba funguje. Jestli je zkrátka možné, že by dítě dostávalo podporu a pomoc přímo ve škole...*

N: Já si myslím, že i to by bylo možné. Naše děti chodily i do jiných škol, také takhle malých, tam metodik byl a velmi se o problematiku azylového bydlení zajímal. A nejenom azylového bydlení, ale i domácího násilí apod. A myslím si, že by také mohl sehrát významnou roli. Ještě bych se podělila o jednu svou

velmi dobrou zkušenost. Naše děti, které chodí do školy do 1., 2., 3. třídy, většinou nejsou zlé děti, nejsou zkažené. Mají svá specifika, to je jasné, svým chováním se trochu odlišují, ale nejsou hrubé, naopak jsou dětským kolektivem velmi dobře přijímány. Nejsou odsunovány stranou, a pokud se to děje, tak je to spíše ze strany učitele. Např. tím, že třeba posadí děti z azylového domu nebo děti z problematických rodin, určitě ale v dobré víře, na jedno místo, aby je měl všechny pohromadě. Ale naše děti to velmi těžko nesou, a myslím si, že to nesou špatně i děti v celé té třídě. Třeba si to ten učitel ani neuvědomuje, možná by bylo dobré udělat nějaký diskuzní seminář, nebo by bylo dobré čas od času vnímat názor odborníků z azylového domu, aby to slyšeli ti učitelé v té škole, jaké ty děti ve skutečnosti vlastně jsou, jak se projevují u nás. Zajímat se trochu víc o tu problematiku lidí z tohoto prostředí. Mám na mysli zabývat se tím nejenom po stránce teoretické, ale i po stránce praktické – příběh od příběhu. Ten který příběh je stále živý, dá se do něho aktivně vstupovat.

O: *Je jasné, že ty rodiny jsou v obtížné finanční situaci. Zároveň ve škole se jistě věci platí, co bychom mohli v takovém případě škole poradit, protože tam velmi často mohou narazit na to, že děti z těchto rodin budou muset přinést peníze na výlet, obědy, a najednou nastane problém. Jaká je tady zkušenost a doporučení? Zkusme to zase zobecnit, jak to funguje v téhle věci.*

N: Obecná zkušenost je taková, že většina rodičů, byť je opravdu ve velmi těžké finanční situaci, těm dětem nechťejí ten výlet odepřít. Uvědomují si, že i tak jsou ty děti znevýhodněné a nechťejí dát znovu příčinu těm ostatním dětem k posměchu, aby jim řekly: „No jo, ty jsou z azyláku, ty jet nemůžou.“ Často si rodiče na to půjčí, nebo si vezmou půjčku, když mají těch dětí víc. Nechťejí prostě, aby si ty děti s sebou pořád nesly, že jsou jiné. Já s tím tedy úplně nesouhlasím a hodně o tom s těmi rodiči mluvím a říkám jim, že se to těm dětem dá vysvětlit, nebo se to dá vykompenzovat něčím jiným, třeba tím co v tom azylovém domě máme, ale přijde mi, že v tom jsme docela osamocení. Výborné by bylo, vím, že je to práce navíc, ale kdyby např. ten učitel zavolal a řekl na rovinu, nastala taková a taková situace, co si o tom myslíte, pak by se to dalo nějak rozumně řešit, my totiž kolikrát ani nevíme, že se někde jede a s tímto přístupem bychom mohli najít nějaké společné uspokojivé řešení.

O: *Takže zase je tady doporučení, aby spolu azylový dům a škola spolupracovaly a komunikovaly v oblasti plateb, a to od nejnižších částek na kino až po větší částky na jakoukoli jinou aktivitu či kulturní akci.*

N: Ano, potom jsou tam pravidelné částky, a já jsem vždy pro to, nějak se domluvit, jsem pro tu dobrou vůli a myslím si, že se dá vždy posečkat. Alespoň s tou první platbou, protože spousta lidí žije od příjmu k příjmu a třeba týden před dávkami ty peníze prostě nemůžou dát. Platby přichází většinou na začátku

měsíce a oni nemůžou skutečně zaplatit dopředu. Finančně plánovat rodiče příliš neumí a většinou nevyjdou, vedeme je i ke splácení dluhů. V rámci naší standardní sociální práce si to dáváme do našich týdenních individuálních plánů, že je na to potřeba myslet a ta vůle chtít se domluvit by tam měla být stále přítomna, i ze strany školy.

Volání o pomoc

O: *Zakončíme to něčím pozitivním. Kdyby se Vám vybavilo ve vzpomínkách dítě, žák, ať už ze školky či ze školy, kdy ta komunikace mezi tím školním zařízením a vámi jako azylovým domem zafungovala a podařilo se něco, co lze považovat za úspěch, za dobrou věc?*

N: Je to příběh úplně zpočátku působení azylového domu, byla to holčička, jedna z prvních, co chodila do Mokrovrat do školy. Bylo na ní vidět, že je jiná, když jí člověk viděl, musel se zamyslet nad tím, proč ho ta holčička přitahuje nejen pohledem, ale při bližším seznámení s ní měl každý tendenci jí pomáhat. Ta holčička byla X let týraná, nikdo asi o tom nevěděl, matka tomu přihlížela, bylo to první dítě, potom měla další. Byla také zneužívána ve smyslu domácí práce a nepřiměřené zodpovědnosti vzhledem ke svému věku. A z téhle holčičky přímo vyzařovalo to „pomoz mi“. Samozřejmě že do školy chodila, neměla peníze na zaplacení obědů, na pomůcky. Byla hubeňoučká, asi desetiletá, a učitelky nebo kuchařky ve škole jí nosily nejen zbytky obědů, ale třeba i svačiny z domu. Dokonce u nás byla přes prázdniny a někdo jí potom zaplatil skautský tábor, přestože za to dítě nikdo tzv. neorodoval.

Ted' v poslední době se opakovalo něco podobného s chlapečkem, co k nám přišel. Rodiče ho odvedli do školy do Dobříše, ani na něj po škole nepočkali, aby ho dovezli zpět do Mokrovrat. Chlapeček přešel, dostal se někam daleko, ale zase ze sebe vysílal to, že je zneužíván, takže v autobuse se nějaká cizí paní zeptala, co se děje, pochopila, že je z Mokrovrat. Dala mu peníze na autobus, posadila ho do správného autobusu, ještě řekla řidiči, aby ho upozornil, až budou Mokrovraty. Druhý den mu ještě přinesla celý batoh plný nových věcí. Takže si myslím, že tato dobrá vůle je patrná i v té škole ze strany těch učitelů nebo některých rodičů a k nám se ty problémy někdy ani nedonesou. Nebyly to tedy úplně příběhy ze školy, ale na těchto dvou případech jsem si uvědomila, že ta pomoc se k těm dětem někdy dostane i touto cestou. Je to pro mě pozitivní zpráva.

Komunikace jako červená nit

O: *Já si myslím, že si čtenáři nad tím uvědomí, že je stále kolem nás hodně lidí plných soucitu, ve školách i jinde, ochotných nezištně pomoci. Trochu si nemohu odpustit to, že myslím na ty děti, jejichž způsoby, modely chování jsou méně*

šťastné. To znamená, že mohou být v podobně obtížné situaci, ale vyvolávají v učitelích a spolužácích spíš odpor a hněv, byť ta jejich situace je podobně nešťastná. Potřebují ale také pomoc. Co oni?

N: Je to samozřejmě strašně obtížné, protože ty děti to mají na sobě nalepené. Jsme ovlivněni těmi špatnými příklady. Ale tady mě napadá pořád to slovo, které se tady stále táhne jako červená nit, a tím je ta komunikace. Prostě mluvit o problémech, ptát se. Mám teď před sebou obraz 3 sourozenců, chlapečků tmavší pleti. Když na ně vzpomínám, tak vidím jen takové jako klubičko hadích ocásků, ani jsem je ze začátku dlouho nerozeznávala. A ti se dávali hned do škatulky, ale stačilo si s nimi jen chvíli povídat a věnovat jim čas, a hned je člověk viděl jinak, v jiném světle. Ty děti nejsou z podstaty zlé, mají akorát nějaké špatné zvyky chování. Velmi často nejenom z těch vzorců co vidí doma, ale i z nedostatku informací, z nedostatku motivace, z toho všeho dohromady. Když si nimi ale člověk povídá, když se jim věnuje, tak si myslím, že se to vyplatí i v tom smyslu, že si člověk uvědomí, i když je těm dětem třeba jen pět let, že jsou vlastně taková tabula rasa, nebo jako houby, které nasávají to, co jim člověk říká, protože ještě těch informací moc nedostaly. To co se nám zdá ve výchově běžné a samozřejmé, to třeba oni v deseti letech nemají a nepoznají. To je takový důležitý hraniční věk.

Potom ještě jeden příběh z mých začátků. Když jsem přišla, byla tam rodina, která na tom byla velmi špatně sociálně, spousta problémů, pět dětí, a když jsem s nimi měla poprvé kroužek, tak jsem vzala knížku a začala jim číst. Šla jsem do toho zase s předporozuměním, že to bude hrozné, že nevydrží poslouchat ani 5 minut, ale ty děti ztichly a poslouchaly, nikdo nerušil. Přístupovaly blíž a blíž a za chvíli jsem měla malý klín, protože jsem nemohla všechny posadit. Tam jsem si uvědomila, že ty děti jsou jako houby, které do sebe vstřebávají všechno, co slyší. Byly to děti ve věku 3–6 let a já jsem si přitom uvědomila, jak postupně přicházely blíž, že jsou strašně lačné po dotyku. To je další aspekt, který my si třeba vůbec neuvědomujeme a nenapadne nás, že ty děti mají velmi často nedostatek i té fyzické lásky, že jejich přirozené potřeby nejsou vůbec naplněny. Na závěr bych ráda řekla, že je důležité stále se ptát, proč ty děti takové jsou a zajímat se o to, co jim v tom dětství bylo odejmuto a čím vůbec neprošly a samozřejmě na spoustu a spoustu dalších věcí.

O: *Určitě. A když si vzpomenu na samý začátek našeho rozhovoru, kdy jsme si řekli docela jasně to, abychom na ně nekoukali předpojatě jako na děti z azyláku, jsou to vlastně potřeby jaké má každé dítě, akorát jsou silnější a toho dobrého a pozitivního je u nich potřeba mnohem víc.*

N: Ještě mě napadá, že i těmto problematickým dětem stojí za to se věnovat, protože ony ty děti, i když to trvá delší dobu, umí potom velmi dobře vracet, jsou vděčné. Je možná teď trochu hloupé, co řeknu, ale tomu kantorovi se nakonec

vyplatí věnovat se jim víc, protože posléze uvidí velký úspěch. Ale to už hodně zobecňuji.

O: *Děkuji za rozhovor.*

Dobříš, Středočeský kraj, leden 2012

Dobrá praxe - aktivity s dětmi

Arteterapie a rukodělná činnost

(Noemi Trojanová, vedoucí aktivit)

Poznámka k textu

Níže uvedené zkušenosti a popis zážitků z aktivit s dětmi z AD nabízí pohled na činnosti a cíle, které se učiteli mohou jevit jako samozřejmé a jasné. Připomeňme tedy, že je třeba na ně pohlížet odlišně. Níže popisované akce totiž absolvovaly děti, jejichž volným časem se nikdo nezabývá. Rodiče, zatížení existenčními, vztahovými, psychickými a jinými starostmi u těchto dětí rozvoj řady dovedností mohou i musejí zanedbávat. Arteterapie a ergoterapie tak plní funkce všestranného rozvoje. Učiteli může být toto povědomí užitečné a inspirativní právě v tom, že sociálně znevýhodněné děti se učí nejvíce tam a tehdy, kdy se ti „šťastnější“ učí něco jiného, něco „víc“. Výchovu a rozvoj těchto dětí tak můžeme povzbudit a podpořit u zdánlivých každodenních maličkostí, protože právě ocenění se často nedostává.

Ondřej Bárta

Společně s rodiči - děti inspirují

S rukodělnou činností zaměřenou na děti jsme v azylovém domě měli zkušenost již před realizací tohoto projektu. Téměř od začátku činnosti azylového domu jsme kromě pobytové služby organizovali také různé aktivizační činnosti, mezi nimi byla i výtvarná dílna pro děti a ergoterapie určená především dospělým klientkám. Ukázalo se, že obě tyto aktivity jsou velmi důležité a prospěšné jak pro děti, tak i pro rodiče. Děti se při malování, modelování a vytváření učí nejen základům výtvarné techniky, estetickému cítění, ale také trpělivosti a práci ve skupině. Rozvíjí se přitom i jejich dovednosti intelektuální – poznávání barev, tvarů, počítání apod. Významným prvkem je i to, že se učí určitým pravidlům a pravidelnosti. Obojí velmi často ve svých rodinách nemají. Jejich rodiče jim nedokáží zajistit pravidelnost, pravidla, ani řád. Nedokáží jim poskytnout nebo zajistit prostor k sebevyjádření, čas klidu a čas pro sebe. Toto byly hlavní důvody, proč jsme chtěli dětem dočasně bydlicím v azylovém domě, umožnit častější setkávání při tvoření.

Spojili jsme dvě aktivity dohromady – arteterapii a rukodělnou činnost. Jednak proto, abychom získali více času – pracovali jsme vždy ve dvou dvouhodinových blocích – a také proto, že arteterapie s tvořením úzce souvisí. Aktivity byly zařazeny v programu jiných aktivit na soboty nebo neděle. V tyto dny děti nechodily do školy, měly dostatek volného času, který jim často rodiče nedokáží naplnit. Aktivit se zúčastnili rodiče, tj. klienti azylového domu, a také rodiny, jejichž děti navštěvují partnerskou školu (specifické poruchy učení).

Nakažlivá radost - přes děti k rodičům

Některé děti byly poprvé ve svém životě v lese, objevovaly mnohé nové. Díky tomu, že akci bylo přítomno několik asistentů, mohli jsme se dětem věnovat individuálně a povídat si s nimi o tom, co je zajímalo. V cíli cesty jsme po krátkém odpočinku a občerstvení s dětmi tvořili z přírodnin, které si cestou nasbíraly. (ILUSTRAČNÍ FOTO) Výstup z aktivity: Děti se dostaly mimo prostředí azylového domu, do volné inspirativní přírody, která je vtahovala svými barvami, sluncem a energií. Děti své štěstí a nadšení přenášely na své rodiče, kteří se během cesty také uvolnili a v mnoha případech své děti neodmítali, naopak

s nimi vlídně hovořili a vysvětlovali, co děti zajímalo. Přítomnost asistentů a dětí z „klasického“ prostředí byla pro děti z AD přínosná – jiné znalosti, jiné vnímání reality. Obě skupiny se přirozeně a nenásilně proluly a působily na sebe. Všichni zažili něco nového a tento společný zážitek je provázel ještě i v dalších dnech. Akci jsme dokumentovali – fotografie, jsme vytiskli a vystavili na chodbě azylového domu. Při průchodu chodbou se děti i rodiče měli možnost na fotografie dívat a vzpomínat na sobotní odpoledne, kdy trávili aktivně společný čas s dětmi. Pro děti, které žijí v azylových domech, jsou tyto zážitky výjimečné a proto velmi významné. Vytváří se tak vztah, pouto mezi rodičem a dítětem. Toto pouto velmi často u naší cílové skupiny chybí.

Arteterapie: nejen tvorba, především reflektivní dialog

Po této první zkušenosti, kdy jsme obě aktivity spojili a přizvali jsme do tvoření i rodiče dětí, jsme takto postupovali i při dalších arte-setkáních. Záměrně jsme spojovali obě aktivity – získali jsme tím více času na delší projekt. Chtěli jsme, aby rodiče trávili čas se svými dětmi při tvůrčí činnosti. Aby měli společné zážitky, o kterých mohou mluvit, na které mohou vzpomínat a navazovat. Pro arte a tvůrčí setkání jsme vybírali často taková témata, kdy spolu museli děti a rodiče spolupracovat nebo kdy spolu celá skupina dětí musela spolupracovat.

Pracovali jsme ve dvou blocích, po ukončení prvního bloku následovala přestávka na občerstvení a po druhém bloku jsme společně pracovní prostor uklízeli, poté jsme v kruhu o práci a pocitech z práce společně hovořili. V několika případech jsme připravili pro děti malé občerstvení. Při společném stolování a vyprávění si o prožitém jsme arte s tvořením ukončili. Při poslední akci, kdy jsme pracovali s hlínou, jsme akci hojně dokumentovali. Na závěr setkání jsme přes dataprojektor promítali fotky, které během odpoledne vznikly. Děti i jejich rodiče spontánně a vesele fotky a akce komentovali, bylo znát, že je proběhlá akce bavila, že jsou rádi, že společně prožili několik hodin tvůrčí práce.

Asistentů není nikdo dost!

Velmi oceňuji přítomnost asistentů během tvoření. Děti žijící s rodiči v azylovém domě mají svá specifika. Děti mívají často potíže se soustředěním, bývají neukázněné, vyžadují zvýšenou pozornost. Častým jevem je také to, že jejich manuální dovednosti neodpovídají jejich věku. Rodiče se jim v důsledku svých existenčních starostí dostatečně nevěnují a nerozvíjejí je tak, jak by děti potřebovaly. Jsou ale vnímavé a velmi ochotné vyzkoušet něco nového, učit se novým dovednostem. Rodiny, které využívají azylového zařízení, bývají také dost početné. Asistenti a pracovník AD, kteří byli při aktivitách přítomni, pomáhali dětem při práci, věnovali se nejmenším dětem, aby se matky mohly případně delší čas věnovat staršímu dítěti. V jiných případech se asistent věnoval jednomu dítěti z rodiny a maminka se mohla věnovat dalším dětem a zároveň mohla sledovat, jakým způsobem si lze při práci o činnosti povídat, dítě motivovat apod. Matky i děti se učily nápodobou. Přítomnost asistentů byla přínosná pro samotný průběh akce, ale také proto, že děti zažívaly vlídnost, pochopení a laskavé odpovědi na otázky proč. Děti z rodin, které jsou nuceny využívat azylová zařízení, jsou často traumatizovány existenčními problémy svých rodičů, jsou citově deprivovány a nemají s rodiči navázanou jistou citovou vazbu. Projevují se pak jako neposlušné a neposedné děti. Během našich aktivit se ukázalo, jak je důležité těmto dětem věnovat čas, mluvit s nimi a pracovat s nimi individuálně. I děti, které se v běžném životě projevují jako neposlušné a nevladatelné, se při individuální péči a při pravidelné práci zklidní a soustředěně pracují.

Aktivní muzikoterapie

Petr Kafka
lektor muzikoterapie

Poznámka k textu:

Pro inspiraci pedagogům, rodičům a dalším čtenářům uvádíme text v podobě, jak byl dodán samotným lektorem. Najdete v něm konkrétní inspiraci i zhodnocení smyslu aktivit, jak lektor vedl své programy s dětmi (případně i s rodiči v Azylovém domě svaté Ludmily v Mokrovratech).

Ondřej Bárta

- 1. Dýchání** – a) krátké, vrchní hrudní
b) dlouhé, vnitřní hluboké relaxační

a) krátké, vrchní hrudní dýchání

Co se u dětí povedlo: většina frekventantů si nádherně osvojila správné krátké dýchání při jednoduchých říkadlech.

Nádech nosem – čichneme si ke květině krátce – efektivně a snažíme zadržet krátce dech a prožít pomyslně vůni, která nám je příjemná.

Říkadla – Ententýna, mandolína, pojedeme do Kolína – vyslovujeme, artikuluje a přitom dýcháme krátce intenzivně. Dáváme říkadlům fráze. Říkadla si osvojujeme v tempu volném a rychlejším. Opět při této hře s říkadly se povedlo frázování, které je do písni velice důležité.

Výslovnost otvíráním pusy a jasnou gestikulací se snaží děti napodobit vzor. Dle mé zkušenosti, kterou mám z AD se u některých dětí zlepší i samotná řeč.

b) dlouhé, vnitřní hluboké relaxační dýchání

Co se u dětí povedlo: Děti i dospělí dělali správně vnitřní, hluboké brániční dýchání. Bylo velice krásné vidět, jak dospělí najednou relaxují a správně dýchají. Než začneme správně dýchat, musíme tělo rozhýbat. Proto přichází na scénu **Veselý klaun**. Mírným poskokem uvolňujeme ramena, břicho, nohy, až se dopravujeme ke zklidnění.

Nádech nosem – v tomto případě stojíme s nohama mírně od sebe, pérování na špičkách, ramena svěšená dolů. Nádech jde současně se zvedáním pravé paže –

čtyři doby, až ruku přivedu k pupíku. Pak se snažíme zadržet dech a opíráme se o hrudník a dlouhým výdechem pak okysličujeme mozek. Podařilo se nám u výdechu dosáhnout brumendem tónu určité výšky – tzv. hlavový tón.

Druhé hluboké brániční dýchání jsme zkoušeli vsedě. Pohodlně sedět na židli, opřený zády k opěrce, svěšená ramena dolů, tlačit lopatky k sobě a zavřené oči. Princip nádechu je pak naprosto stejný jako ve stoje, akorát si odmyslíme pohyb rukou k pupíku. Jako první doporučuji dělat aktivní dýchání vestoje, pokud si toto osvojíme, pracujeme na dýchání vsedě.

2. Vyprávění příběhu textu písničky – dramaticky ho ztvárnit

Uchazeči AD, včetně dospělých, zvládli formou vyprávění textu příběh a osvojením textu zvládli i dramaticky vytvářet svým tělem hravou formou (???). K osvojování a vytváření fantazie využíváme výrazových prostředků emocí a svého těla.

3. Zapojení dospělých do dětské hry

Opět mohu potvrdit, že je příjemné, když dospělého něco zaujme a navazuje s dětmi na pohybovou složku svého těla, nebo se jen účastní v hlasové pozici různých ruchů, nebo svým zpěvem dotváří atmosféru.

4. Zapojení do konzultace hrou

Hra jako výrazový prostředek – hra by neměla být dlouhá víc jak cca 10 až 15 minut a ne pokaždé ve stejném čase. Hrál se na kytičky – každý vymyslel název květiny a hned si ji rytmicky ztvárnil. Hrál se na korálky – s citem a taktem uvolněné chůze a pohazení každého navlíknutého korálku navodíme u dětí uvolnění a zvyšuje se v podvědomí pocit bezpečí a lásky.

5. Hra na hudební nástroje z instrumentáře C. Orffa

Při písničkách využíváme těchto jednoduchých nástrojů k doladění atmosféry písničky. Děti se střídaly, každý si osvojil dobře úkol, týkající se svého nástroje. Triangl, tamburinka, ozvučná dřívka, metalofon. Dokonce byl velký zájem o metalofon kvůli jeho jemnému zvuku plstěnou paličkou. Děti si krásně hru na

hudební nástroje užívaly, což má velký význam pro další zvyšování sebevědomí a naladění na skupinu.

Doporučení

Kvůli větší efektivitě by bylo dobré propojit relaxaci s pobytem venku. Vycházka do přírody, a to i v případě nepříznivého počasí, má velký smysl. Jde o osvojení dobré nálady i v případě, že je nepříznivé počasí.

S dětmi se nám povedla vycházka do lesa jen jednou, což vidím jako nedostatečné. Po vycházce dostala hodina úplně jiný rozměr.

Shrnutí

Myslím si, že pro zúčastněné má aktivní muzikoterapie velký pozitivní vliv na psychiku a osvojování nových prvků hlasové výchovy a dýchání pomáhá zlepšit sebevědomí a poznávání nových možností svého těla. Ti, co se zúčastnili, byli úspěšní a spokojení. Nevýhodou a neúspěchem byla nepřítomnost, případně nemožnost pravidelného opakování (např. relaxačního dýchání), které bylo zejména dospělým velmi prospěšné.

Zkušenost s rodiči

Podpora rodičovství jako součást sociální práce v azylovém domě

Vladimíra Řídká
sociální pracovník AD, lektor aktivity

Proč bych jí četla? Mně taky nikdo nečetl!

Mým hlavním úkolem na postu sociální pracovníce v azylovém domě je to, aby rodiče správně vedli své děti, aby jejich potřeby byly uspokojovány, aby děti bydlící v azylovém domě pobývaly na čerstvém vzduchu. V mnou doporučeném režimu dne pro rodiny s dětmi se snažím razit heslo „Kdo si hraje nezlobí“. Na toto téma byla zaměřena většina seminářů, které jsem v rámci realizace projektu PPE jako lektor aktivit pořádala. Některé rodiče se podařilo oslovit, vzali psaný a doporučený režim dne za svůj a dali si ho alespoň na nástěnku. Jiní jen mávli rukou a již předem věděli, že nějaký režim dne a hesla o dětech, které zlobí či nezlobí, jim budou „ukradená“. Jedna maminka mi při sestavení individuálního plánu například řekla, že dětem v žádném případě číst nebude, že jí také nikdo nečetl. Nepřesvědčila jsem ji.

Rodiče ze svého dětství neznali jedinou písničku

Jeden se svých seminářů jsem nazvala „Návody, jak si s dětmi hrát a jak vyplnit společně jejich volný čas“. Seminář byl realizován z nutnosti, protože při práci s klienty jsem si všimla, že někteří rodiče nemají vůbec ponětí, jak si s dětmi hrát, jak je zabavit, často ani netuší, co je pro děti rozdílného věku vhodné, jak má být jejich dítě s přihlédnutím ke svému věku rozvíjeno. Na semináři jsme se společně na praktické ukázce učili různé Ladovy říkanky, rodiče byli zapojeni do čtení říkanek, zpívali jsme různé písničky hlavně pro děti kolem tří let a výše. Na písničkách jsem se snažila ukázat, jak přínosná může být komunikace rodiče s dítětem právě při zpívání písniček, kdy se děti snaží opakovat a učí se tím mluvenému slovu. Na základě názoru rodičů se mi potvrdilo, že rodiče i děti měli z takového semináře radost. Trochu smutné bylo, že někteří z nich neznali ze svého dětství žádnou povídačku apod.

Hudba, tanec a říkadla přinesly radost dítěti i matce

Příjemnou a milou zkušeností jsem zažila při chování jedné maminky čtyřleté Dominiky. Tato maminka měla svých problémů dost, manžel si našel jinou partnerku, ona s malou Dominikou zůstala na ulici, je daleko od své rodiny. Paní měla celkem čtyři děti, dvě z nich dospělé. Dominika byla poměrně zanedbané dítě, neznala barvy, špatně mluvila, což bylo způsobeno zčásti špatnou péčí o mléčný chrup. Dominika neuměla poprosit ani poděkovat. Když něco chtěla, její oblíbené bylo „Já to chci“. Holčička měla vztah k hudbě, tanec měla v krvi. Paní byla zahleděná do svých problémů, jedinou nadějí jí byl přítel a jeho dopisy z vězení. Maminka nemohla pochopit, proč dcera zlobí a dožaduje se pozornosti. Děti jsou velmi vnímavé na své okolí, neklid matky byl přenášen i na dcerku. Maminku jsem motivovala k tomu, aby si s dcerkou hrála a zpívala jí, podpořila to, co jí baví. V AD jsem se náhodou zastavila jednu neděli a byla jsem překvapena, co jsem viděla. Naskytl se mi krásný obrázek, maminka držela v náručí svou dcerku a zpívala jí písničky, které jsme na semináři společně s dětskými i dospělými klienty zpívali. Holčička matčina slova opakovala a bylo vidět, že se cítí dobře a prožívají společné chvíle radosti.

Strach z deště

Častou aktivitou dětí a jejich rodičů v AD je sledování televize, která je často puštěna v bytech celý den, klienti ji berou jako kulisu, která podle nich patří k životu. Z toho důvodu mě napadla myšlenka vyrazit s dětmi a rodiči do přírody. K mému překvapení projeví o tuto aktivitu všichni zájem. A tak jsem zorganizovala pěší výlet do přírody do vesnice, kde jsme mohli vidět koně, slepice, psy i kočky. Při poznávání podzimní přírody jsem si všimla, že některé děti i jejich rodiče neumějí překonávat vůbec překážky, že je pro ně problém přelézt pár ohradníků, vyšší trávu, že jsou zaskočení pár kapičkami deště. Myslím si, že pobyt v přírodě měl smysl, příjemně unavení klienti i jejich děti pak zdravě a spokojeně usínali. Je mi vždycky smutno z toho, když přijdu do bytu klientů v odpoledních hodinách, venku není zas tak sychravo a rodiče i jejich děti jsou zalezlí v nevyvětraných bytech. Často mi připadají jako „skleníkové děti“.

Dítě potřebuje pevnost a jistotu, rodič je slabý a nejistý.

Na jednom z dalších seminářů jsem se snažila klientům přečíst pár krásných (zajímavých) myšlenek pana doktora Zdeňka Matějčka – bylo to „Desatero vzkazů rodičům od jejich dětí“ z jeho knihy Škola rodičů. V těchto

pár větách se snažil pan Matějček vysvětlit rodičům, že děti nechtějí chaos, ale řád, nedůslednost a nedodržení slibů, že je mate. Snažil se o to, aby rodiče více pochopili dětskou duši a uvědomili si, že pro děti hodně znamená, když se jim rodiče snaží porozumět a že se cítí vlastně bezpečněji, když jsou ke svým dětem přísní a pevní. Na semináři jsme se střídali ve čtení s klienty jeden po druhém a já jsem se snažila každou myšlenku pana Matějčka s rodiči rozebrat. Uvědomila jsem si, že naši klienti jsou plni nejistoty a mají spoustu problémů a starostí s tím, aby měli co jíst, aby včas obdrželi dávky hmotné nouze a výživné od tatínků, často nevědí, co s nimi bude dál. Většina klientů nebyli schopni doporučení od pana Matějčka pochopit, zkušenost chybí.

V jiném prostředí se můžeme dostat klientovi blíž

Chtěla bych se podělit o další postřeh při práci s klienty AD. V AD jsme měli rodinu s ročním synkem a tříletou dcerkou. Tereška byla velmi vnímavé dítě, až pozoruhodně šikovná. Maminka jí často dávala najevo, jak je zlobivá a že ona může za všechny jejich problémy, že se neměla nikdy narodit. Mamince jsem doporučila, že její Tereška by chtěla, aby jí četla, že si prohlížela se zájmem knihu a byla celá zvědavá na slova, která k obrázkům v knížce patřila. Maminka mi odpověděla, že Terezce nikdy číst nebude, že ona to stejně nechce. Klientka byla v azylovém domě po většinu času našťvaná, děti ji spíš otravovaly. Nakonec až procházka v lese byla vhodnou příležitostí si s ní popovídat, pokusit se s ní více sblížit a pomoci jí. Bylo zřejmé, že je spíš ze své životní situace nešťastná, odevzdaná. Po cestě jsme si hodně povídali o její rodině. Malé Terezce se dostalo něco málo vlídných slov, maminka byla na chvíli šťastná, protože zapomněla na to, že je odkázána s rodinou na azylový dům, že je nespokojená s chováním partnera, že často nemají co jíst.

Čas s dětmi není napořád

V azylovém domě mají rodiče se svými dětmi prostor trávit čas. Projekty našeho azylového domu, stejně jako příroda v okolí a venkovské prostředí, to jsou skvělé příležitosti. Velké úsilí věnujeme tomu, abychom rodiče motivovaly k využívání nabízených aktivit. Nikdy nevíme, co život přinese, proto doporučuji, aby čas využili co nejlépe, prostor pro společné chvíle se nemusí opakovat.

„Učitelé, na rozhovor s rodiči se pečlivě připravte.“

Kateřina Halfarová, psycholog

lektorka projektu

V rámci komunikace učitele s rodinou, kterou škola považuje za sociálně znevýhodněnou, je třeba dodržovat standard v rámci běžné komunikace školy s rodinou. Je však třeba přihlížet ještě k určitým specifickým prvkům.

Mezi základní předpoklady k efektivnímu zvládnutí dané situace je třeba věnovat rozhovoru přípravu. Přípravu dělá učitel/ka (nebo pracovník školy), který povede celý rozhovor s rodinou. Rozhovor by měl vždy vézt učitel/ka, který s rodinou již jednal. V ideálním případě je stanoven učitel/ka, který provází rodinu po celou dobu školní docházky. Příprava rozhovoru je založena především na stanovení základních cílů, tedy stanovení, k čemu chci ideálně dojít. Učitel/ka by si však měl/a položit také otázku, jaký je nejméně možný cíl. Tyto cíle je třeba zaznamenat a stanovit si možné varianty dosahování a hledání jednotlivých krátkodobých cílů, které však souvisí a doplňují sociální znevýhodnění. Je dobré mít nachystáno několik možných dostupných řešení, které jsme schopni nabídnout rodině. V rámci přípravy je také dobré naplánovat čas, kdy k rozhovoru dojde.

V osobě rodiče v azylu je velmi živé „vnitřní dítě“, často nešťastné a naštvané.

Ondřej Bárta, psychoterapeut

pedagog, lektor

Rád bych se na tomto místě podělil o svou terapeutickou zkušenost s rodiči, kteří vyhledali pomoc azylového domu. Jako třídní učitel jsem často stál před otázkou, jak rodiče co nejlépe přizvat ke spolupráci, jak sdělit nepříjemné zprávy, negativní hodnocení. Setkal jsem se jak s pochopením, tak i nelibostí, odporem, obrannou reakcí. Pedagogové znají také otázku: „Poradte mi prosím, jak na něj/ni, nevím si rady.“

Mějme na paměti, jak emočně zátěžová situace ztráty bydlení je. Azylový dům má pevný režim, dospělí se musí podříditi pravidlům, zároveň se často musí vyrovnávat s pocity selhání, viny, jsou naštvaní, nešťastní, ublížení. Svůj hněv často přenášejí na své okolí, nevědomě či vědomě. Jak toho může učitel využít? Vyjádří účast, povzbudí naději, pochválí rodiče, třeba i za zdánlivou samozřejmost. Nechť je učitel vůči rodiči klidně rodičem, ovšem pečujícím a podpůrným, nikoli kárajícím. I dobře míněné rady jsou totiž vztahovány velmi citlivě. Můžeme se setkat s agresí či vzdorem, obhajobou či vysvětlováním.

Je dobře, když si uvědomíme, že se na rodiče, který z různých důvodů svou výchovnou práci zanedbává, zlobíme. Pak si také můžeme uvědomit, že náš hněv rodič vycítí. Myslím, že pocity viny z rodičovského selhávání už v situaci azylanta nedovolí „hlava pobrat“, spustí se nevědomé obranné mechanismy.

Lze-li tedy něco doporučit, připravme se důkladně na takový rozhovor, jak výše zmiňuje kolegyně, s tím, že krůček po krůčku poskytneme rodiči konkrétní rady, nástroje a doporučení k výchově. A rodiče pochvalme, pravděpodobně to neudělá nikdo jiný. Z jejich původní rodiny mají spíše opačnou zkušenost a chceme-li být užiteční jejich dětem, našim žákům, tudy lze jistě vykročit.

program se školní třídou

Tříhodinový program pro školní třídu se zaměřením na posilování pozitivních vztahů ve třídě.

Ondřej Bárta, pedagog, lektor, psychoterapeut
Michala Brtníková, pedagog, lektor

poznámka úvodem

Nabízíme popis známých her, které známe a které již 12 let využíváme v rámci programů a kurzů primární prevence. Autorství je sporné, všechny aktivity jsme zažili sami jako účastníci na jiných kurzech. Popis tedy není převzatý z jiné literatury, nýbrž přepisem naší zkušenosti jako účastníků i lektorů. Za popisem aktivity naleznete krátký hodnotící komentář ke hrám. Vybrané soubory podobných her uvádíme v závěru publikace.

Ondřej Bárta

Nabízený program byl určen kolektivům školních tříd, které navštěvují děti klientů azylového domu. Je koncipován jako **preventivní program, zaměřený na podporu pozitivních vztahů v dynamice skupiny a podporuje rozvoj žáků v oblasti komunikačních kompetencí a sociálních dovedností**. Účastní se ho také třídní učitel, případně další pedagog či vychovatel, který pracuje s kolektivem. Hodnocení programu probíhalo ve spolupráci s vedením školy a třídním učitelem.

Program je realizován v následující struktuře:

- interaktivní hry, „ice breakers“, seznámení s lektory (motivační prostředí, navození vzájemné důvěry),
- skupinová práce s cílem přijetí a respektu každého člena skupiny, prezentace,
- hry s obměnami složení členů skupiny,

- reflexe aktivit se zaměřením na prožívání, projevů chování a potřeby,
- shrnutí a doporučení třídy,
- následný rozhovor s pedagogem, zástupci školy.

2. Podrobný popis realizovaných aktivit

Program trvá 3 vyučovací hodiny. V průběhu programu jsou dodržovány přestávky dle běžného školního režimu.

Co předchází vlastní realizaci?

Než dojde k vlastní realizaci programu ve třídě, uskuteční se několik významných komunikačních setkání. Zástupce realizátora dojedná s vedením školy organizační i obsahovou podobu konkrétního průběhu akcí. Důležité jsou nejen termíny a čas konání v dostatečném předstihu, ale také zapojení pedagogů, jejich motivace, poskytnutí zpětné vazby lektorů směrem k vedení a učitelům.

Dalším důležitým příjemcem informací jsou děti a rodiče. Z tohoto důvodu je vhodné, aby realizátor dodal škole jednoduchý **informační leták**, co a proč přichází do školy realizovat. Ukázku letáčku, jehož pomocí byly osloveny školy a pak byl distribuován ve zmenšené formě také rodičům, přikládáme jako přílohu této zprávy.

Vedení školy, učitelé, žáci i rodiče by se měli dozvědět následující informace:

a) cíl programu, např.:

V rámci projektu PPE nabízíme Vaší škole bezplatný program pro třídy, kde bychom chtěli pomocí her podpořit pozitivní vztahy ve skupině, posílit vzájemný respekt v chování žáků a rozvoj komunikačních dovedností. / citát z letáku projektu PPE/

b) popis průběhu programu, např.:

Program:

- trvá 2–3 vyučovací hodiny dle dohody (ctíme školní 45min. režim s přestávkami),
- je sestaven převážně z herních aktivit, které žáky baví,
- je veden profesionálními lektory v oblasti vzdělávání, zážitkové pedagogiky a volného času,
- naplňuje RVP ZV i Váš ŠVP v oblasti primární prevence, multikulturní výchovy, občanské a sociální výchovy aj.,

- směřuje skupinu i jednotlivce k otevřenosti, toleranci, respektu a dodržování pravidel,
- umožňuje učiteli vidět dynamiku skupiny školní třídy z jiného pohledu.

V informačním letáku uvádíme dále kontaktní osobu (jméno, tel., email) a další informace, které jsou důležité (v případě projektu PPE, financovaném ESF, jde např. o souhlas s pořizováním fotografií apod.).

Seznam použitých a doporučených aktivit:

- „Písmenko za odpověď“ – Jmenovky
- Představuji se – Květina / Okno / Domek / Ostrov
- Místa si vymění
- AB lajna
- Horké křeslo
- Scanner
- Lod' třídy
- Kde je asi Kevin

Vlastní popis programu:

1. hodina:

Uvedení programu a lektorů, prostor

Přestože akce je hlášena dopředu, lektori program znovu velmi stručně uvedou, když přijdou do třídy. Představí se, informují o cílech setkání a řeknou, co se bude následující hodiny dít. Předem, tj. před vlastním oslovením třídy, je s přítomným učitelem a vedením školy dojednána přítomnost (zapojení pedagoga), více k tomuto bodu v hodnocení.

Následuje úprava prostor, nebyl-li nachystán dopředu. Pro inkluzivní program je žádoucí, aby na sebe všichni viděli, proto uspořádáme židle bez lavic do kruhu, kam jsou zahrnuti i lektori.

Jména

Jako lektoři se v PPE představujeme křestním jménem. K oslovení a představení křestních jmen využíváme hru. Pro spojení hned 3 cílů najednou využíváme herní aktivitu se jmenovkami a hříčkou „Písmenko za odpověď“. Hra nejenže seznamuje lektory se jmény a posiluje ve skupině užívání křestních jmen. Je v ní zahrnut bezpečný kontakt, plní tak i funkci tzv. Ledolamky: posiluje důvěru a bezpečí, uvolňuje atmosféru. A třetím efektem je, že se o sobě všichni něco dozví, včetně zkušenosti s tím, že konverzovat nemusí být těžké, ale ani lehké.

„Písmenko za odpověď“ – Jmenovky – zadání a průběh hry:

Instrukce od lektorů:

„Všechny Vás obejdeme a dáme vám samolepící štítek, na kterém pak bude vaše jméno. Teď tam ale ještě nic nepište. Nalepte si cedulku tam, kde na ni ostatní uvidí a nebude vám vadit, že se toho místa ostatní dotknou – budou na štítek psát.“

Potom, co mají všichni prázdnou jmenovku (ideálně cca 30 x 70 mm), lektoři vysvětlí, co se bude dít, nejlépe i s názornou ukázkou, tj. sehrají spolu ve dvojici, co pak bude vždy dvojice žáků dělat. Pokud je lektor pouze jeden, využije pedagoga nebo některého z žáků.

Instrukce k žákům: „Až řekneme, tak vstaneme a budeme se potkávat v prostoru mezi námi. Potká se dvojice, podá si ruku, pozdraví se a aby získala písmenko do svého jména, musí odpovědět druhé osobě na libovolnou otázku. Ptáme se na věci, které o sobě lidi nemají problém říkat. Nemusíte vymýšlet nic složitého, zároveň se nemusíte ptát na to samé, co teď ukážeme. Až si odpovíte ve dvojici, poděkujete si a jdete k další osobě. Ti, co budou mít pak jméno celé, si sednou. Lektoři vstanou, potkají se, podají si ruku a řeknou si: „Ahoj, já jsem Honza.“ „Ahoj, já jsem Jana.“ Honza pokračuje: „Jano, chtěl bych vědět, cos dělala v sobotu odpoledne.“ Poté, co Jana odpoví, napíše Honza Janě 1. písmenko – „J“ na jmenovku. „No a když jsme se potkali“, pokračuje Jana, „pověz mi Honzo, jaký je tvůj oblíbený film.“ Po odpovědi zase napíše písmenko.

Lektoři se zeptají skupiny, zda všichni pochopili zadání, nabídnou všem fixy (možno udělat před vysvětlením) a zvednou účastníky, což je začátek hry. Je žádoucí, aby se také účastnili. U nižších ročníků (2.–3. třída) a pro znevýhodněné děti je dobré mít desky s sebou, průběh sledovat a být nápomocen, „písmenka“ se vždy nezdaří správně napsat.

Hra trvá 4–8 minut dle počtu účastníků, lektoři sledují, kdo zaostává (dlouhé jméno, ostýchavost atp.) a jsou případně nápomocni. Zároveň povzbuzují hráče uprostřed, aby neváhali přistoupit k sedícím a říct jim „Ahoj, já jsem K., zeptej

se mě na něco“.

Po skončení hry (všichni mají jméno kompletní a sedí opět v kruhu na židlích) lektor vyzve všechny, aby jeden po druhém řekli své jméno nahlas.

I s uvedením by hra neměla trvat déle než 15 minut.

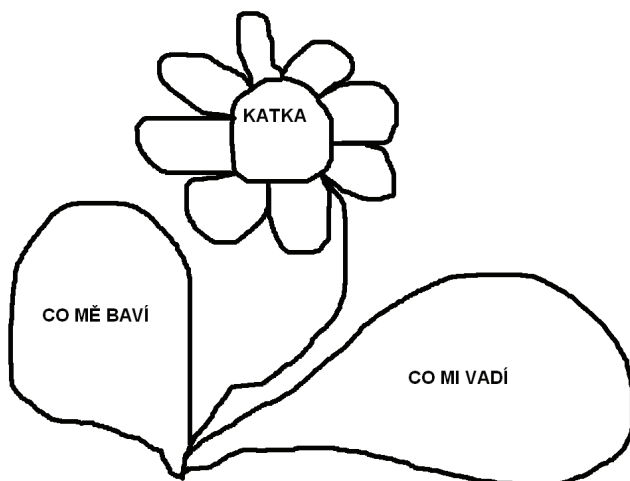
Jmenovky – hodnotící komentář

U této aktivity lze sledovat a zároveň podporovat několik skutečností. Hra bezesporu vtahuje všechny zúčastněné. To ovšem neznamená, že se do ní všichni aktivně zapojí, přestože mají pravděpodobně jasnou představu o průběhu vzhledem k názorné ukázce. Pochopitelně se dějí známé jevy v oblasti dynamiky skupiny, s rukama si nejprve třesou kamarádi, co seděli a vstali (jsou vedle sebe), méně průbojní se dívají, čekají, až k nim někdo přijde. Podání ruky a představení se jménem, které chci mít na jmenovce, ovšem velmi pěkně napomáhá k tomu, aby se mohli zapojit všichni.

U mladších ročníků – 2. a 3. třída, je třeba počítat s průtahy kolem psaní jednotlivých hlásek a pořadí, může dojít i k omylu.

Představuju se – Květina / Okno / Domek / Ostrov

obrázek kytky

V 1. hodině následuje aktivita, zaměřená na vzájemné sebezpoznání, ale také na vztahy a fungování v rámci dohodnutých pravidel.

Květina – zadání a průběh hry:

Lektor namaluje na tabuli nebo na papír obrázek jednoduché květiny se dvěma velkými listy.

Do květu napíše své jméno, do pravého listu CO MĚ BAVÍ a do levého listu CO MI VADÍ. Vyzve žáky, aby si rozmysleli, co by do každého z listů napsali nebo nakreslili (alespoň 3 věci do listu). Poté rozdává každému ze skupiny podložku na psaní, papír A4 a fix.

Je dobré zdůraznit, že nejsme ve výtvarném kroužku a důležitější než se vykreslovat s květinou je obsah, který bude v listech.

Necháme zhruba 10 minut času na tvorbu květin. Poté následuje instrukce od lektora: “Teď se jeden z vás rozhodne, že začne. Otočí desky, ukáže všem svou květinu a přečte, co ho baví a co mu vadí. Za odměnu pak vyzve dalšího, aby pokračoval a ukázal svou květinu.”

(Žák se musí rozhodnout dobrovolně, doba čekání je různá, záleží na odvaze jednotlivce. Lektor dbá o to, aby nebyl vyvolán někdo někým, a to ani učitelem, pokud se zúčastní.)

Takto hra pokračuje, dokud se nevystřídají všichni účastníci včetně lektorů. Ve většině případů se stává, že si děti neuvědomí, že lektoři jsou také součástí skupiny a proto je nevyzvou. Lektor se tedy zeptá, zda děti chtějí vidět také jeho květinu. Dodává to pocit, že je rovněž součástí skupiny a nejen zvenku přihlížející „učitel“, rovněž to pomáhá k vybudování důvěry a uvolnění atmosféry.

Do lístku CO MI VADÍ je možné psát také KDO MI VADÍ, žák by ale měl vysvětlit proč, co je důvodem. Pokud někdo vyloženě nechce květinu ukázat, nenutíme ho. Také může přečíst jen to, co chce, pokud se zdráhá přečíst vše, co má v květině uvedeno.

Mluví vždy jen ten, kdo zrovna ukazuje svou květinu. Cílem této aktivity je nejen získání informací o spolužácích, ale rovněž vede děti k toleranci, respektu a nezbytnosti dodržování pravidel.

Záleží na počtu žáků, hra může trvat od 15–30 minut.

Květina – hodnotící komentář

Reflexe, tj. komentář, může být náročný na dodržování pravidla „Mluví jeden“, které je vhodné před začátkem aktivity dohodnout, děti jsou ale většinou zvědavé, co kdo napsal, kdo koho vyvolá. Pro pedagoga, lektory je také vhodné sledovat, jak se bude předávat slovo. Od rozhodnutí některého žáka (často leader třídy) až po posledního (outsider) je „nit“ předávaného slova malým sociogramem, se kterým lze pracovat v dalších aktivitách. Předávání slova také prozradí, jak otevřené jsou vztahy mezi chlapci a dívkami (začíná kluk – nejprve mluví všichni kluci a naopak – nebo ne, pohlaví hraje menší roli – často logicky u nižších ročníků).

U prezentací květin sledujeme komentáře, často se mohou objevovat ostrakismy, posměšky, komentáře apod. Nenecháváme je bez povšimnutí. Těm, co jsou spíše ke konci a obtížněji se jim vybírá, kdo ještě nemluvil, můžeme pomoci: „Přihlaste se všichni, kdo ještě nemluvili.“

Aktivita má, jak je patrné, 2 fáze. První část je spíše sebereflektivní, žáci mohou být informováni o tom, že si mohou napsat COKOLI, i něco osobního, co pak nebudou muset říkat. Pokud se tímto směrem zaměříme, dbáme pak na klid ve třídě, aby si každý dělal skutečně SVOU květinu, své „baví“, své „vadí“. Druhá část je svým způsobem nedobrovolným vystoupením o sobě před skupinou. Je prima, když je všem pomozeno tak, by toto bylo bezpečné. Vždy lze uvést alespoň jednu věc „z každého listu“.

Místa si vymění – zadání a průběh hry:

Aktivita je především pohybová, lze zaměřit na komunikaci.

Z kruhu vyndáme jednu židli, je jich tedy o jednu míň, než lidí ve skupině. Lektor si stoupne doprostřed kruhu a vysvětluje pravidla, zatímco žáci sedí na židlích:

„Úkolem hry je najít volnou židli a neskončit stát uprostřed kruhu. Ten kdo stojí uprostřed, začne větou „Místa si vymění ti, co...“ a dokončí dle libosti – příklad: „Místa si vymění ti, co mají rádi koprovou omáčku.“ Všichni, kterých se to týká, se zvednou ze židlí a rychle se snaží najít volnou židli a sednout si na ní, včetně toho, kdo říkal větu.

Důležitá jsou 2 pravidla:

- nesmí se sedat na sousední židli, aspoň o dvě dál,
- věta se musí týkat toho, kdo jí říká (ten kdo má černé vlasy nemůže chtít, aby si místa vyměnily blondýny, protože pak by si nemohl sednout).

Tato aktivita může být spojena s předchozí aktivitou – květinou. Žáci vzpomínají,

co kdo napsal do lístků, na co se žáci zvednou ze židlí. Vhodné je doplnit poučení o bezpečnosti s tím, že při „sedání“ můžeme přistát někomu na klíně, ale neshazujeme se, ale omluvíme se, uprostřed kruhu to totiž „nebolí“.

Hra i s vysvětlením cca 10 minut.

Místa si vymění – hodnotící komentář

Tato pohybovka efektivně uvolňuje atmosféru a funguje také jako osvědčená ledolamka. Být uprostřed se může stát jak nepříjemnou, ale překonatelnou zkušeností, tak i vodou na mlýn těm žákům, které pozornost ostatních uspokojuje. Považujeme za užitečné, když lektori / učitel také hrají. Mohou hru zevnitř ovlivňovat (lze být nejpomalejší, když se uprostřed opakuje „nemotora“), lze ovšem také směřovat témata otázek.

Na preventivních programech můžeme klást otázky typu: „Místa si vymění ti, co už někdy... vykouřili cigaretu, pili alkohol.“ Na inkluzivních pak: kdo už někomu pomohl, ve třídě někomu věří, někdy lhal atd.

Zařazujeme také otázky, kdyby se měli vyměnit všichni (o což se většinou postará někdo z žáků, např. kdo má rád prázdniny, má na krku hlavu apod.), a všímáme si, kdo naopak zůstává sedět pořád.

2. hodina

AB lajna – zadání a průběh hry:

Pohybová aktivita, zaměřená na komunikaci, s prvky ledolamky (kontaktu) a spolupráci s ostatními.

Lektor řekne, ať se žáci postaví do řady, nejlépe na čáru vyznačenou na zemi, v případě velkého počtu dětí ve třídě je rozdělíme na 2 skupiny.

Instrukce: „Tato čára, na které stojíte, představuje most a okolo je hluboká propast. Vaším úkolem bude sestavit řadu od nejmenšího po největšího, aniž by kdokoliv z vás vypadl z čáry, tedy spadl z mostu do propasti – ale pozor! To celé **bez mluvení**. Můžete si pomáhat, používat pantomimu, ale nesmíte mluvit.“

Lektor určí, na kterém konci řady bude stát nejmenší.

Další varianty: seřadit se do řady podle abecedy dle křestního jména,

seřadit se do řady podle měsíce narození od ledna do prosince,

mluvit se smí (na 1. kolo skupin, kde je hodně živých dětí,

doporučujeme),
jednou nohou lze „šlápnout“ mimo čáru (spojnice lina, lano,
lepenka na zemi).

AB lajnu lze provádět i na židlích uspořádaných po půlkruhu – při této variantě to nutí děti více si pomáhat. Pozor – je důležité, aby byli žáci poučeni o bezpečnosti, na židlích je lze motivovat ke spolupráci a opatrnosti zároveň.

Hra i s vysvětlením cca 15 minut.

AB Lajna – hodnotící komentář

Hru lze využít jako týmový úkol, oživení atmosféry, ale i jako cenný materiál k práci s dynamikou skupiny, fungování v rámci pravidel, způsobu vzájemné komunikace a spolupráce. Záleží na tom, na co se lektor/pedagog chce zaměřit. V následné reflexi mohou zaznít např. tyto otázky:

- jak se mi dařilo „mlčet“?
- proč to šlo tak rychle/pomalů?
- kdy je ne/příjemné se někoho jiného dotknout?
- kdo komu pomohl radou, přidržením, a proč?
- kdo koho postrčil, pošťouchnul, a proč?

(Otázky je vhodné podložit případným citátem nebo popisem události, proto průběh bedlivě sledujeme, aktivita je vhodná i pro případný videotrénink.)

Horké křeslo – zadání a průběh hry:

Aktivita zaměřená na komunikaci ve školní třídě, dynamiku skupiny, ochotu sdílet informace, přijímat kritiku, všimnout si ostatních a zajímat se o ně – sebereflexe: jak dobře znám ty, se kterými chodím každý den do třídy?

Židle ve třídě uspořádáme do tvaru písmene U a do prostoru, kde bychom nad U udělali kroužek, postavíme jednu židli, nejlépe odlišnou od ostatních (př. učitelská, polstrovaná...), která bude představovat „horké křeslo“. Všichni žáci včetně lektorů sedí na židlích v polokruhu.

Instrukce lektora: „Tato židle je tzv. „horké křeslo“ a až vám řeknu pravidla, jeden z vás se dobrovolně přihlásí a usedne do křesla. Vy ostatní o něm budete říkat všechno, co víte – jak to dobré, tak i to méně dobré, protože jak víme, nikdo z nás není dokonalý. Kdo bude chtít něco říct, přihlásí se a já ho vyvolám. Po dobu, co mluví skupina, žák v křesle mlčí a jen poslouchá. Poté, co všichni řeknou vše, co ví, dostane slovo žák v křesle. Nejprve zhodnotí pocity, které měl

při tom, když poslouchal ostatní. Následně řekne, zda informace byly pravdivé, nebo chce něco poopravit, zda s něčím nesouhlasí. Nakonec vybere dalšího, aby ho vystřídal
v horkém křesle, ten sedne si na jeho místo.“

Lektor koriguje aktivitu, vyvolává jednotlivé žáky. Informuje třídu, že to, co říkáme, není jen o osobě v křesle, ale také o mně samotném: ukazují, jak si všímám okolí, co o něm vím (motivujeme k aktivitě).

Délka aktivity dle počtu žáků v křesle 10–30 minut.

Horké křeslo – hodnotící komentář

Aktivita i přes svou statickост bývá velmi atraktivní, ovšem je třeba ji velmi uváženě zařadit i facilitovat, moderovat. Velmi důsledně dbáme na dodržování pravidel – mluví jen jeden, žák v křesle mlčí, a to i přesto, když slyší něco nepříjemného či lživého. Ujistíme jej, že bude mít prostor se k tématu vyjádřit. Střídání žáků v křesle často odpovídá hierarchii pozic ve skupině. Všímáme si také, zda se místo předává mezi chlapci a mezi dívkami. Lze vyzvat ke střídání. Vyplatí se žáky k účasti v křesle povzbudit a ujistit je, že je sice „horké“, ale dá se vydržet. Pro některé ale může být významné ujištění, že do křesla „nemusí“ a mohou odmítnout.

Scanner

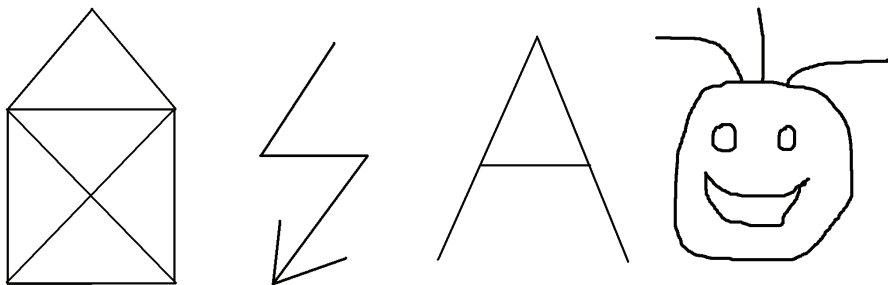
Ledolamka, neverbální komunikace, oživení atmosféry, uvolnění, zábava

Žáci se postaví do zástupu nebo do dvou, podle velikosti třídy. Všichni se dívají dopředu, na záda svého spolužáka stojícího před nimi.

Lektor ukáže jednoduchý obrázek na papíru poslednímu stojícímu v řadě a ten musí tento obrázek překreslit na záda před sebou. Jakmile dostane žák zprávu na záda, překreslí jí na záda před sebou a tak dále až obrázek dojde k prvnímu v zástupu, před kterého lektor postavil židli s deskami, papírem a fixem a ten překreslí zprávu ze svých zad na papír. Poté co dokreslí, zvedne desky nad hlavu, aby je všichni v zástupu viděli a obrázek se porovná s obrázkem, který ukazoval lektor poslednímu v zástupu na počátku hry.

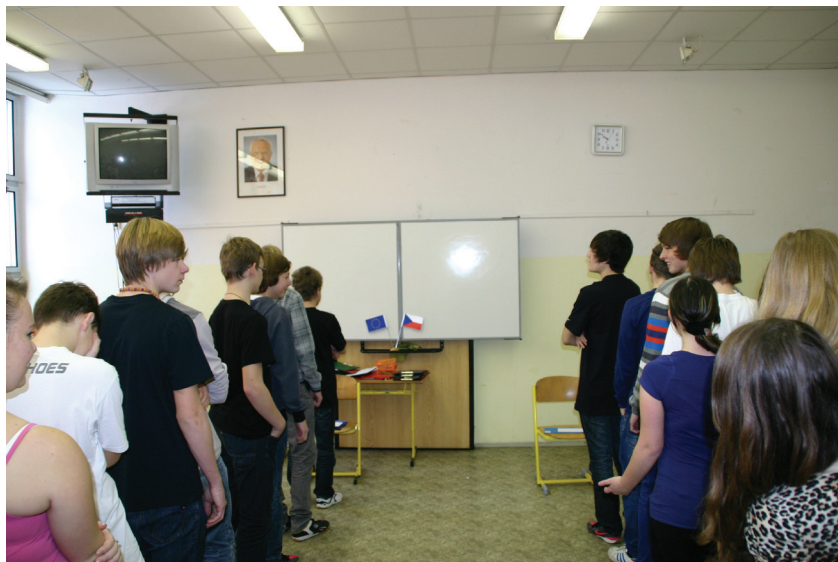
Jestliže máme 2 zástupy, můžeme soutěžit o rychlost a přesnost obrázku. Obrázky by měly být jednoduché, např.: písmeno A, domeček, blesk, smajlík...

jednoduché obrázky

I přes jednoduchost obrázku dochází k obměně tvaru.

Změníme směr zástupu po každém obrázku.

Scanner – hodnotící komentář

Záleží na cíli aktivity, tj. je na lektorovi, zda bude hru rozebírat. Pokud jde o soutěž 2 zástupů, postačí nechat prvek soutěže a brát hru jako zpestření. Zástup často začne „vyšetřovat“, kdo kde udělal chybu. Obviňování ovšem nikam nevede, vyplatí se zopakovat 2 až 3 kola a pak si v reflexi ujasnit, jak je důležité věci říkat přímo a „neposílat“ je přes další osoby, protože se zkreslují.

Lod' třídy

Lektor položí na zem 2 slepené A1 (nebo 4 – záleží na velikosti třídy). Vedle položí košík s fixy.

Zadání úkolu: Žáci mají před sebou prázdný papír, na který by společně měli namalovat loď třídy. Loď může vypadat jakkoliv, každý ze skupiny si na ní může namalovat cokoliv tam chce mít, ale nesmí se tam kreslit **žádné postavy** – námořníky tam přidáme později. V zadání lektor popíše, že se jedná o loď třídy, na kterou skupina žáků v září nastoupí a popluje na ní celý školní rok až do června.

Necháme čas na tvoření lodi, asi 15 minut.

Po vypršení časového limitu vyzve lektor žáky, kteří na zemi z různých stran tvoří, aby si stoupli, loď obešli a důkladně si ji prohlédli. Znovu připomene, že jde o třídní loď, společnou plavbu a vyzve je, aby si rozmysleli, kde na lodi by chtěli být – v tichosti, pro sebe. Následně vybereme jednu tlustou fixu a žáci se jeden po druhém na loď namalují. Každý nakreslí námořníka – jen jednoduchou postavičku, kamkoli a nad postavičku napíše své iniciály.

postava námořníka

K.L.

(Karel Liška)

Lektor se poté jednotlivě každého zeptá, proč se namaloval právě na místo, kam se namaloval – zda má nějaký důvod, nebo o tom nepřemýšlel a místo se mu prostě líbilo...

Podle umístění postaviček se dá poznat hierarchie třídy – kdo je u kormidla, je

většinou leader třídy, důležité je také umístění učitele. Vědomě či nevědomě se žáci –námořníci kreslí blízko sebe, tj. blízko svých kamarádů. Lektor jim může pomoci nahlédnout, že se rozhodovali podle toho, kdo se kreslil před nimi. I to je přijímáno v pořádku.

Lod' se nakonec pověsí na nástěnku ve třídě a během roku se ještě může dodělávat.

Lod' třídy – hodnotící komentář

Aktivita, resp. samotný proces, je obrovskou diagnostickou pomůckou k tomu, aby mohla skupina i učitel nahlédnout na pozice a vztahy ve třídě. Obraznost „námořníků“ na lodi umožňuje mluvit otevřeně a každý dostane prostor umístit se na loď tam, kam potřebuje.

Do tvorby lodi nezasahujeme a je vhodné, když se příliš „nenechá“ vtáhnout ani učitel. Žáci ať se hádají, radí, hledají svůj prostor. Bedlivě ale sledujeme proces a intervenujeme jen tehdy, když jsou potlačována práva některého žáka nebo skupiny, zdůrazníme, že kreslit a malovat může každý.

V početnějších třídách je třeba opravdu velký formát, případně lze udělat „chlapeckou“ a „dívčí“ loď, a pak porovnávat.

Naopak ve 2. fázi – umísťování sama sebe – svého námořníka na loď, resp. do třídy, učitele vyzveme, aby si své místo vybral, případně vyzveme ještě předem třídu, kde na lodi učitele vidí.

Kde je asi Kevin?

Hra na rozloučenou, zábava určená mladším žákům

Při této hře stojí celá skupina v kruhu, blízko vedle sebe, dívají se na špičky vlastních bot. Společně recitují „**Kde je asi Kevin?**“. Po vyřčení formule zvednou hlavu a podívají se na kohokoliv – do očí. Na koho se poprvé podívají už není možné změnit. Díváme se se široce otevřenýma očima, aby bylo jasné, na koho se díváme.

Pakliže se oči dvou osob střetnou, oba dva zařvou „ÁÁÁÁÁÁÁh“ a padnou jako mrtví na židli v jejich blízkosti. Kruh se zmenší a pokračuje se dále – znovu se všichni dívají dolů, recitují „Kde je asi Kevin“ a poté zvednou hlavu a na někoho se podívají.

Vyhrávají ti, kdo vydrží naživu nejdéle, to tedy znamená, že se hráč vždy podíval na někoho, kdo se díval na někoho jiného.

Kevin – hodnotící komentář

Hra na Kevina je zpestřením a oživením atmosféry. Není vhodné s ní začínat, skupina by už měla být otevřená a nestydět se trochu „bláznit“, tj. zakřičet, případně spadnout na zem. Hlídáme oční kontakt dětí, aby neuhýbaly pohledem, hru opakujeme klidně 2–3x. Když se zapojíme, můžeme motivovat žáky k dramatickému „umírání“, pokud vypadneme, to si lze na začátku společně vyzkoušet. Hra je tak zábavná, ať již hráč vypadne či nikoli.

SHRNUTÍ K PROGRAMU PRO ŠKOLNÍ TŘÍDU

Po herním bloku a aktivitách získáme stručnou zpětnou vazbu a ve spolupráci s učitelem domluvíme strategie, které jsou pro zlepšování vztahů ve třídě vhodné. Pro třídu lektori vyberou nejméně tři příklady „vhodného“ chování, spolupráce nebo pozitivního zážitku. Konkrétní příklad by neměl být spojen s jednotlivcem, ale s typem chování, které je vhodné posilovat. Závěrem můžeme třídě něco vhodného popřát, toto přání např. spojit s vyvěšením lodi ve třídě. Spojení s „plavbou“ a „posádkou“ je na místě, umožňuje třídě vzkázat, že za atmosféru na lodi, tedy ve třídě, je odpovědný každý jednatel.

knihy jako inspirace

Doporučené knihy pro výchovnou práci s dětmi se specifikací vybraných témat.

Kateřina Pechová, Romana Bodorová,
lektorky projektu, pracovnice Městské knihovny Dobříš

poznámka k textu:

Odbornice z městské knihovny Dobříš, které vedly v našem projektu dílny čtení s dětmi v azylovém domě, jsem požádal o příspěvek do této publikace nejen jako pedagog a terapeut, ale i jako rodič. Ať už v roli češtináře, nebo v roli rodiče se dnes probírám záplavou titulů knížek pro děti a bez obalu přiznávám, že orientace je obtížná. Kolegyně zpracovaly přehledně podle věku nabídku, kterou využije nejen učitel, ale i rodič. Přestože pod každou publikací naleznete tematické zařazení, knížky jsou pochopitelně vhodné pro všechny děti.

Ondřej Bárta

1. PŘEDŠKOLNÍ VĚK

- Urbánková, Dagmar. **Adam a koleno**. Dagmar Urbánková ; [Il. D. Urbánková; fot. M. Hladík]. [1. vyd.]. Praha: Baobab, 2007. Nestr. s. (Do malé kapsy). ISBN 80-87022.

Příběh vypráví o klukovi Adamovi, jeho rozbitém kolenu a co všechno se dá pod roztrženou nohavicí nalézt – celý zvláštní svět z kousků pomerančové kůry, klacíků, větví i listů. A v tomto světě dokonce i někdo bydlí! Zvláštní a vtipný příběh doplněný jednoduchým, srozumitelným textem.

Téma: zranění, samostatnost

- Palečková, Libuše. **O malém tygrovi**. Libuše Palečková; [Il. J. Paleček]. 1. vyd. Praha: Albatros, 1985. 26 s. (Pro děti od 3 let)

Hlavním hrdinou knížky je malý tygří kluk, který se všeho bojí – vodních duchů, lesních mužíčků, má strach být doma sám a bojí se i bouřky. Nepomáhá maminčino domlouvání, prošení ani výhrůžky... Co myslíte, jak to s tygříkem nakonec dopadne?

Téma: strachy, fobie

- Lukešová, Milena. **Adélka byla nemocná.** Milena Lukešová; [Il. D. Wagnerová]. 1. vyd. Praha: Albatros, 1989. Nestr. (Mezinárodní série). Pro děti od 4 let.

Malá Adélka musí do nemocnice, prožívá strach z neznámého, stýská se jí. Vše zdárně překoná, zvláště když se skamarádí s holčičkou Margitou a zdravotní sestřičkou. Statečná Adélka se nakonec vrátí v pořádku domů.

Téma: nemoc, postižení

- Sendak, Maurice. **Tam kde žijí divočiny.** Maurice Sendak; [Z angl. orig. přel. J. Jařab]. Praha: Hynek, 1994. Nestr. ISBN 80-85906-08-2.

Kniha o chlapci, který občas tak trochu zlobí... Jednou, když za trest jde spát bez večeře, se ve své fantazii dostane do země divokých příšer... Naštěstí se ale nakonec v pořádku dostane zpátky domů. Kniha o fantazii, ale také o vztahu k rodičům i touze po volnosti.

Téma: rodina, vztahy v rodině

- VHRSTI. **Už se nebojím tmy.** VHRSTI; [Il. VHRSTI]. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006. 52 s. ISBN 80-0204-1679-7.

Kniha vypráví originálním způsobem o boji se strachem a strašidly.

Téma: strach, fobie

- Irving, John. **Jako by se tu někdo snažil nevydat ani hlásku.** John Irving; [Il. T. Hauptman ; z angl. orig. přel. I. Macháčková]. 1. vyd. Praha: Meander, 2007. 30 s. (Modrý slon; Sv. 20). ISBN 80-86283-30-2.

Když je někdo malý a v noci ho vzbudí divné zvuky... Ještě že je tu tatínek!
No – nakonec to možná ani nebylo strašidlo...

Téma: strachy, fobie

2. MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

- Procházková, Iva. **Kryštofe, neblbni a slez dolů!** Iva Procházková; [Il. Z. Krejčová]. 1. vyd. Praha: Albatros, 2004. 54 s. (Kamarádům od 8 let) (Klub mladých čtenářů). Pro čtenáře od 8 let. ISBN 80-00-01326-6.

Kniha o devítiletém Kryštofovi, jeho starostech, zmatku v duši a problémech, které ho vyženou až na vysokou skálu, odkud odmítá slézt a nikdo neví proč...

Téma: rodina, rozpad rodiny

- Březinová, Ivona. **Kluk a pes.** Ivona Březinová ; Ilustrovala Eva Švrčková. 1. vyd. Praha: Albatros, 2011. 58 s. ISBN 978-80-00-02718-0.

Třetřák Julin je na vozičku, ale jinak je to kluk jako ostatní. Má rád počítače, závody,, svého asistenčního psa Césara, se kterým vše zvládá – dokonce dokáže pomoci i neznámé holčičce. A tak získá novou kamarádku.

Téma: handicap, rodina, přátelství, canisterapie

- Elšíková, Monika. **Bubu.** Monika Elšíková ; [Il. M. Prachatická]. 1. vyd. Praha : Vadasová-Elšíková, 1999. 54 s. ISBN 80-902602-0-9.

Příběh chlapce Bubu, který vyrůstá v dětském domově a nemá to vůbec jednoduché. Zažívá zde ústrky a šikanu od dětí i dospělých. Přesto si najde

svoji cestu, nová přátelství a pozná *i sám sebe*.

Téma: šikana, týrání, rasismus

- Krolupperová, Daniela. **Já se nechtěl stěhovat!** Daniela Krolupperová; Ilustrovala Katarína Ilkovičová. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. 74 s. (Už umím číst). ISBN 978-80-204-2328-3.

Příběh školáka Martina, který se přestěhoval a neumí se vypořádat s novým prostředím a šikanou. Ale jeho šikovnost ve sportu mu vrátí ztracené sebevědomí a brzo si najde i nové kamarády.

Téma: šikana, stěhování, rodina, cizí prostředí

- Velthuijs, Max. **Žabák a cizinec.** Max Velthuijs; [Z hol. orig. přel. V. Ebels-Dolanová]. [1. vyd.]. Praha: Slovart, 2005. Nestr. s. ISBN 80-7209-698-2.

Bajka, ve které cizinec krysa musí přesvědčit ostatní zvířátka, že krysy nejsou ani zloději, ani líné a drzé, jak praví předsudky. Kachna, prasátko i žabák se s cizincem skamarádí a když se vydá znovu dále do světa, zjišťují, že se jim bude po kryse stýskat.

Téma: předsudky, jinakost, migranti, mezilidské vztahy

- Drijverová, Martina. **Zajíc a sovy.** Martina Drijverová; [Il. V. Kabát]. 1. vyd. Praha: Albatros, 1990. 62 s. (Jiskřičky). Pro čtenáře od 8 let.

Alois Zajíc je žák čtvrté třídy, flegmatik, kterého nic příliš nezajímá, nemá nepřátele – ale ani kamarády, ve škole se nesnaží a zdá se, ho nic nemůže vyvést z klidu. Seznámí se nečekaně s Apolenou, holčkou, která pobývá dlouhodobě v nemocnici a v jeho životě se začnou dít velké změny.

Téma: šikana, odlišnosti, překonání překážek

- Drijverová, Martina. **Táta k příštím vánocům**. Martina Drijverová; [Il. G. Dubská]. 1. vyd. Praha: Albatros, 1979. 134 s. Pro děti Od 7 let. -I. díl volné trilogie.

Hlavními hrdinkami jsou dvě holčičky – sestry, kterým zemřel tatínek. Po jedné nepodařených Vánocích se rozhodnou, že najdou mamince nového manžela a sobě nového tatínka. Jaký by měl být ideální tatínek? Prodáváč v hračkářství? Pán od kolotoče? Měl by mít krásné a velké auto?

Téma: úmrtí blízkého člověka, rodina, osamělý rodič

3. STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

- Ellis, Ann Dee. **Tohle jsem udělal**:. Ann Dee Ellisová; Z anglického originálu ... přeložil Milan Žáček. 1. vyd. V Praze: Cooboo, 2010. 163 s. ISBN 978-80-00-02505-6.

Hlavní hrdina Logan se s rodiči a sourozenci přestěhuje do jiného města, změní školu, ale pomluvy a fámy se za ním táhnou a on se stává obětí šikany. Nikdo přesně neví, co se v minulé škole stalo, Logan je v depresi a mlčí. Nechtěně se stal svědkem něčeho hrozného v domě svého kamaráda a neudělal vůbec nic... Jeho nová spolužačka Laurel se snaží o to, aby o všem promluvil, povede se jí to?

Téma: vina, předsudky, pomoc, rodina

- Lindgren, Astrid. **Bratři Lví srdce**. Astrid Lindgren; [Il. F. Skála ; z Švéd. orig. přel. J. Vaňková]. 1. vyd. Praha: Albatros, 1992. 158 s. (Klub mladých čtenářů). Pro děti od 8 let. ISBN 80-00-00347-3.

Krásný a silný příběh dvou bratrů plný cti, odvahy a věrného přátelství, které překonalo i smrt. Smrt vlastně není nic hrozného – je to prostě jen pobývání v jiném světě... A i tady se dá mnoho zažít.

Téma: umírání, nemoc, přátelství

-
- Ježková, Alena. **Dračí polévka**. Alena Ježková; Ilustroval Nikkarin [i.e. Nikkarin]. 1. vyd. Praha: Albatros, 2011. 93 s. ISBN 978-80-00-02757-9.

Příběh vietnamského chlapce, který žije na pražském sídlišti s maminkou a moudrým dědečkem. Ve škole mu říkají Láďo, jinde také hůř a doma Longu. *Setkáváme se s ním ve chvíli, kdy se nečekaně objevuje jeho nikdy nepoznaný otec, a Longovi toto setkání velmi zamotá hlavu i život.*

Téma: rasismus, předsudky, rodina

- Braunová, Petra. **Nejhorší den** v životě třetáka Filipa L. Petra Braunová; Ilustroval Filip Pošivač. 1. vyd. Praha: Albatros, 2011. 109 s. ISBN 978-80-00-02817-0.

Filip žije odmalička sám s maminkou a najednou přichází velká změna: maminka si našla partnera a co je ještě těžší, jeho dcera je pěkně protivná holka a Filipa vůbec nebere na vědomí. Situace, se kterou si Filip neví rady, ho nakonec dovede k velmi špatnému činu, na který málem několik lidí doplatí i životem. Filipovi je to strašně líto – tohle opravdu nechtěl...

Téma: vina, cizí rodiny

- Březinová, Ivona. **Holky na vodítku**. Jmenuji se Alice. Ivona Březinová; [Il. J.G.Danglár]. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. 125 s. ISBN 80-00-01077-1.
- Březinová, Ivona. **Holky na vodítku**. Jmenuji se Ester. Ivona Březinová; [Il. J.G.Danglár]. 1. vyd. Praha: Albatros, 2002. 147 s. ISBN 80-00-01047-X.
- Březinová, Ivona. **Holky na vodítku**. Jmenuji se Martina. Ivona Březinová; [Il. J.G.Danglár]. 1. vyd. Praha: Albatros, 2003. 127 s. ISBN 80-00-01137-9.

Volná trilogie zabývající se dospíváním a problémy drogové závislosti, gamblerství, anorexie a bulimie.

Téma: rodina, závislosti, poruchy příjmu potravy

-
- Haddon, Mark. **Podivný případ se psem**. Mark Haddon; [Z angl. orig. přel. K. Novotná]. 1. vyd. Praha: Argo, 2003. 175 s. ISBN 80-7203-541-X.

Patnáctiletý chlapec, trpící autismem, se během důsledného pátrání po vrahovi sousedčina psa dopátrá i něčeho, co skutečně nečekal: zjistí, že jeho matka, kterou pokládal za mrtvou, ve skutečnosti žije!

Téma: autismus, opuštění dítěte, odlišnost, odpuštění

K tématu sociálních otázek doporučujeme knížky Jacqueline Wilsonové, které se zabývají sociální tematikou: nezaměstnanost, rozpad rodiny, nedostatek finančních prostředků, nevlastní rodiče, alkoholismus, domácí násilí, homosexualita. Další knihy vhodné pro biblioterapii naleznete na stránkách projektu BIBLIOHELP www.bibliohelp.cz, který jsme využili při zpracování této kapitoly, za což autorům děkujeme.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Farní charita Starý Knín
Náměstí Jiřího z Poděbrad 47,
262 03 Nový Knín
IČ: 4706853

www.socialnipece.cz

Komunikace a výchovná práce se znevýhodněnými dětmi. Metodický manuál pro pedagogické pracovníky, vychovatele a další pracovníky v zařízeních sociální pomoci.

Ondřej Bárta a kol.

© Farní charita Starý Knín, 2013

Kolektiv autorů a lektorů projektu:

Ondřej Bárta, Noemi Trojanová, Michala Brtníková, Vladimíra Řídká, Jitka Pogradová, Kateřina Halfarová, Kateřina Pechová, Romana Bodorová, Petr Kafka ad.

Publikace je neprodejná, vznikla v rámci projektu Podpora procesu edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a osob, kteří se na této edukaci podílejí.

Projekt byl podpořen Evropskou unií.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

obrazová příloha

Mezi klíčové aktivity projektu patřily dílny (arteterapie, muzikoterapie, ergoterapie), výchovné poradenství, semináře s učiteli, workshopy pro školní třídy, hravé školičky o víkendu v knihovně, projektové exkurze a tato publikace. Vybrané fotografie z akcí nabízíme jako inspiraci. Připomínáme, že např. exkurze byly skutečnými projekty, kdy žáci pracovali na tématu před akcí a po akci.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Canisterapie - hřejivý dotek

V rámci programů jsme zařadili dětské skupině canisterapii. Setkání se cvičeným psem pod vedením lektorky může absolvovat i celá třída. Našlo by se hodně dětí i dospělých, kterým kontakt s živým tvorem může udělat radost, nejen z nedostatku kontaktu lidského.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děti a rodiče tvoří společně

Přínosnost aktivit, kde rodiče tvoří společně s dětmi, si na školách dobře uvědomují. Když takové setkání kromě výtvarného lektora doplní výchovný poradce či pedagog, diskuze o výchově a péči o děti nad vlastní tvorbou může mít obrovský účinek.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Díla z azylu

výtvarné práce, které vznikaly v rámci dílen, byly vystavovány, samotná fotodokumentace byla cennou satisfakcí. Především ale výtvary přinesly dětem to, co potřebují zažívat co nejčastěji, totiž pocit úspěchu a s ním spojenou radost. Pocit, že vynaložené úsilí mělo smysl. Podobný efekt měly dílny i na rodiče.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Knihovna Dobříš, Knihovna Liberec

Velmi aktivním partnerem projektu byla Městská knihovna Dobříš. V rámci jedné z exkurzí žáci vyrazili pro inspiraci do liberecké knihovny. Tak snad jen připomeňme školám, učitelům, rodičům a třídám, že knihovny dnes nabízí mnohem víc než regály s knihami a pro skupiny je připraven interaktivní program.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prezentace výletu

Pedagogové vědí, že k zážitkům z poznávání je důležité se vrátit, pokud chceme, aby se u žáků staly novou zkušeností. Opět jsme využili ICT, především pak práci s fotografiemi. Žáci pokračovali ve skupinové činnosti ve stejném složení, v jakém pracovali i během akce.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava výletu na PC

Exkurze a výlety jsou pro děti vždy jedinečným zážitkem. Chceme-li však, aby se stala jednorázová akce součástí aktivního učení, věnujeme se tématu komplexně. Při expedici mimo školu se pak využití ICT přímo nabízelo. K plánování musíme doporučit třífázový model učení, který učí a nabízí Kritické myšlení, o.s.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Reflexe s rodiči

Potřetí nabízíme obrázek a zkušenost s rodiči. Bez spolupráce s nimi je výchovné úsilí pedagogů náročné a méně efektivní. Posezení s rodiči, které následuje po společném programu, může významně posílit vzájemnou důvěru a tím i další komunikaci.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Třída v kruhu

Programy ve školních třídách, vedené externími lektory, mohou, ale nemusí vždy znamenat, že budou žáky i učiteli vnímány jako přínos. Pokud chceme od třídy, aby pracovala na vzájemných vztazích a rozvíjela respekt vůči každému jednotlivci, poskytuje nám práce v kruhu jedinečnou výchozí pozici. Se školami ZŠ Nový Knín (foto), ZŠ Stará Huť, ZŠ Mokrovraty a ZŠ Dobříš - Lidická jsme měli výbornou zkušenost v oblasti komunikace a ve třídách jsme zažili prima čas.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vděční rodiče

Samotní rodiče, nejen klienti azylového bydlení, nalézají velmi často čas k tvořivé činnosti obtížně. Při společných programech došlo mj. k tomu, kdy se právě dospělí nechali unést tvorbou a našli důležitou cestu k aktivní relaxaci.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věk a formát bez hranic

Speciální programy (např. arteterapie) jsou vhodné pro menší skupiny, než je běžná velikost školní třídy (17 žáků). Přesto na základě zkušenosti můžeme vřele doporučit, třeba pro realizaci celoškolních projektů, že skupina složená z různě starých dětí velmi pozitivně rozvíjí sociální dovednosti, jako např. toleranci, pomoc, respekt k odlišnosti, rozdílným schopnostem i hendikepům. A nejlépe se daří na společném velkém formátu.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ZOO Plzeň

Exkurze do plzeňské ZOO umožňuje koncipovat výlet jako širší projekt (kromě světa zvířat lze program zaměřit na rostliny (botanická zahrada) nebo prehistorii - Dino-park).

V našem případě žáci porovnávali své pracovní listy s poznatky na informačních tabulích.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Botanicus - zážitek na vlastní ruce

Na výlety do Botanicu jezdí dnes stovky škol i tříd. Naší exkurzi předcházел workshop u PC ve škole a den po výletu pak prezentace zážitků. Málo co má však takový efekt jako vlastní zážitek.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

poznámky

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

poznámky

Praha, 2013